

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2024

ADÉLA NOVOTNÁ

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra veřejného práva

**Lidská práva a jejich restrikce při krizových
situacích**

Diplomová práce

Human rights and their restrictions in crisis situations

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Jiří VÍŠEK, Ph.D.

AUTOR
Bc. Adéla NOVOTNÁ

PRAHA
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15. 3. 2024

Bc. Adéla NOVOTNÁ

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Jiřímu Víškovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování této diplomové práce udělil a rovněž tak patří dík mé rodině, která mi byla při mých studiích oporou.

ANOTACE

Tématem, kterým se tato diplomová práce zabývá jsou Lidská práva a jejich restrikce při krizových situacích. Obsahem této práce je kromě vymezení a definování základních pojmů z oblasti krizového řízení také detailní rozpracování všech čtyř krizových stavů vyhlášených v České republice, původ a vývoj lidských práv, rozebrání Listiny základních práv a svobod jako základního vnitrostátního lidskoprávního pramenu, klasifikace lidských práv a jejich restrikce. V této práci jsou dále rozebírána omezení, které jsou možná v rámci krizových stavů aplikovat dotčenými orgány, dále jsou definovány práva a povinnosti jednotlivce dle tří zákonů, a to krizového zákona, zákona o zajišťování obrany ČR a branného zákona. Poslední kapitola se zabývá vybranými krizovými situacemi a jejich analýzou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Lidská práva * krizová situace * restrikce * omezení * Listina základních práv a svobod * mimořádná událost * krizové stavy * Ústava * zvláštní stav

ANNOTATION

The topic of this thesis is Human Rights and their restrictions in crisis situations. Besides defining and outlining basic concepts in the field of crisis management, this thesis also includes a detailed elaboration of all four crisis states declared in the Czech Republic, the origin and development of human rights, the analysis of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms as a fundamental source of human rights, the classification of human rights and their restrictions. Furthermore, this thesis examines the limitations that may be applied by the relevant authorities within crisis states. Additionally, it defines the rights and obligations of individuals according to three laws: the Crisis Act, the Act on the Defence of the Czech Republic, and the Military Service Act. The final chapter deals with selected crisis situations and their analysis.

KEYWORDS

Human rights * crisis situation * restriction * limitations * Charter of Fundamental Rights and Freedoms * extraordinary event * Constitution * special condition

Obsah

Úvod	7
1 Základní pojmy	9
1.1 Lidská práva a základní práva	9
1.1.1 Funkce základních lidských práv	11
1.2 Krizová situace.....	13
1.2.1 Krizová situace „nevojenského“ charakteru	14
1.2.2 Krizová situace „vojenského“ charakteru	14
1.3 Krizové řízení.....	14
1.4 Kritická infrastruktura	15
1.5 Pracovní povinnost, výpomoc, věcný prostředek	16
2 Krizové stavy	18
2.1 Stav nebezpečí	18
2.2 Nouzový stav	19
2.3 Stav ohrožení státu	19
2.4. Válečný stav	20
3 Původ a vývoj lidských práv	22
4 Základní lidská práva a svobody podle Listiny základních práv a svobod	26
4.1 Preambule	27
4.2 Hlava první	27
4.3 Hlava druhá	28
4.4 Hlava třetí	29
4.5 Hlava čtvrtá	29
4.6 Hlava pátá.....	30
4.7 Hlava šestá	30
5 Klasifikace základních práv a svobod	32
5.1 Klasifikace podle „generací“	32
5.1.1 První generace	32
5.1.2 Druhá generace.....	33
5.1.3 Třetí generace	33
5.1.4 Čtvrtá generace.....	33
5.2 Klasifikace podle statusu	33

5.2.1 Status negativní	34
5.2.2 Status pozitivní	34
5.2.3 Status aktivní	34
5.2.4 Status pasivní	34
5.3 Klasifikace podle pramenů a změnitelnosti.....	35
5.4 Klasifikace podle možnosti omezení.....	35
6 Restrikce lidských práv	37
6.1 Absolutní práva.....	37
6.2 Relativní práva	38
6.3 Omezení práv a svobod Listinou.....	39
7 Možná omezení při krizových stavech	41
7.1 Vláda	41
7.2 Ministerstva	42
7.3 Česká národní banka.....	42
7.4. Orgány kraje.....	43
7.5 Orgány obce s rozšířenou působností	44
7.6 Orgány obce.....	44
8 Jednotlivec při krizových stavech	46
8.1 Krizový zákon.....	47
8.2. Zákon o zajišťování obrany	48
8.3 Branný zákon	49
9 Kritická analýza vybraných krizových situací	50
9.1 COVID-19	51
9.1.1 Začátek pandemie a její rozšíření.....	51
9.1.2 Přijatá opatření.....	52
9.1.3 Hodnocení a dopad krizové situace.....	55
9.2 Povodně v roce 2002	56
9.2.1 Hodnocení a dopad krizové situace.....	57
9.3 Africký mor prasat v roce 2017	58
9.3.1 Přijatá opatření.....	59
Závěr	61
Seznam použitých zkratk.....	64
Seznam použité literatury	65

Úvod

Téma této diplomové práce má název Lidská práva a jejich restrikce při krizových situacích. Lidská práva jsou něco, co tvoří pevný základ fungování každého demokratického státu a jejich omezování tedy musí mít dostatečnou oporu v právním systému daného státu.

Toto téma jsem chtěla zpracovávat z důvodu mého předchozího studia na bakalářském stupni, kdy byla oblast krizového řízení stěžejní částí mého studia, a která mě zaujala. Společně s oblastí lidských práv mi téma přišlo atraktivní a znalosti spojené s touto oblastí považuji za důležité, vzhledem k době.

Dnešní doba je charakteristická různými změnami, nečekanými situacemi, které mohou mít rozmanité formy a různé příčiny, jako jsou například nejrůznější přírodní katastrofy, konflikty, epidemie či pandemie různých onemocnění jak těch lidských, tak i také zvířecích nebo také hrozby teroristických útoků.

Všechny tyto mimořádné události a krizové situace postupem doby začaly eskalovat. Mnohé z nás by jistě ještě před pár lety nenapadlo, že se v České republice můžeme dočkat přírodní katastrofy v podobě tornáda, které se prohnalo územím jižní Moravy v roce 2021, že se budeme potýkat s celosvětovou pandemií onemocnění, které si vyžádá na miliony lidských životů a které ovlivní život obyvatelstva na dlouhé dva roky, nebo, že se dočkáme válečného konfliktu, tedy, spíše vojenského napadení Ukrajiny Ruskem, který trvá již dva roky.

Všechny takovéto krize vyžadují rychlou a spolehlivou odpověď a reakci v podobě relevantních nařízení či opatření, ke kterým můžeme zařadit také zásah do garantovaných lidských práv a svobod ústavním pořádkem nebo mezinárodními lidskoprávními smlouvami, ze strany orgánů veřejné moci nebo vlády České republiky. Tyto zásahy jsou prováděny za účelem ochrany životů, zdraví a majetku obyvatelstva, životního prostředí a veřejné bezpečnosti a pořádku, ale také pak k minimalizování škod, které by mohly ve společnosti působit s cílem zajištění bezpečnosti a stability.

Cílem této diplomové práce je uceleným způsobem zmapovat právní úpravu z oblasti základních lidských práv a svobod v České republice, a vymezit jednotlivé formy jejich omezování při krizových situacích, tedy při vyhlášení krizových stavů, včetně jejich dopadů na obyvatelstvo a další oblasti.

Jelikož se jedná o řešenou oblast platící pro Českou republiku, pracuje diplomová práce především s českou literaturou, internetovými zdroji a také s platnou českou právní úpravou.

Obsah práce jsem rozčlenila do devíti kapitol, kdy první kapitola je zaměřena na definování základních pojmů z oblasti krizového řízení. Druhá kapitola je celá věnována podrobnostem o krizových stavech vyhlášených v České republice, třetí kapitola se zabývá troškou historie, kdy je v ní popsán vývoj lidských práv. Základní pramen lidskoprávní problematiky v České republice, Listina základních práv a svobod je rozebírána na základě všech jejích hlav ve čtvrté kapitole. Pátá kapitola se zabývá klasifikací základních práv a svobod a šestá pak restrikcemi lidských práv. V sedmé kapitole jsou popsána omezení, která mohou vydávat jednotlivé orgány a osmá mapuje práva a povinnosti jednotlivce na základě vybraných třech zákonů. Konečně kapitola s číslem devět, která se věnuje analýze konkrétních krizových situací řešených v České republice.

1 Základní pojmy

Pro lepší pochopení, srozumitelnost, orientaci a přehlednost celé diplomové práce nejprve pro účely tohoto textu vymezím v následujících kapitolách několik základních pojmů a termínů, které souvisí s řešeným tématem práce a které se budou vyskytovat dále v textu této diplomové práce. Bude definován a terminologicky vymezen pojem lidská práva, základní práva a dále také několik dalších pojmů z oblasti bezpečnosti a krizového řízení, jako je například krizová situace nebo s ní související krizové stavy.

1.1 Lidská práva a základní práva

Základní práva jako pojem je obvykle spojen s vnitrostátním právním rámcem úpravy lidských práv. Pokud na pojem základních práv budeme nahlížet více zeširoka, základní práva zastřešují práva lidská, které jsou zakotvené v ústavách států. Označení „základní práva“ jsou použita například v Listině základních práv EU. Naopak v tom užším pojetí základní práva označují jen určitou skupinu lidských práv nebo jejich určitý sektor. Tradičně se jedná o taková práva, která jsou historicky nejstarší.

Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. To, že jsou práva nezadatelné znamená, že je nikdo nemůže postoupit, zadat nebo dát do zástavy. Nezcizitelné práva a svobody znamenají, že je jinému nikdo nemůže dát za úplatu nebo je darovat jinému. Nepromlčitelnost udává, že práva ani svobody nemůžou zaniknout mlčením. Ve vztahu člověk – státní moc to znamená, že o ně nemůže přijít a státní moc se nemůže na promlčení odvolat. Posledním znakem je nezrušitelnost, která zaručuje, že práva a svobody může státní moc garantovat, ale není oprávněna k tomu je zrušit nebo prohlásit za neplatné.¹

Pojem lidská práva figuruje primárně v mezinárodní oblasti. Podtrhují spojení těchto práv s každým člověkem a jejich přirozeného nároku na ně. Lidská práva

¹ Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2023-11-28].

ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost*. 2. Aleš Čeněk, 2008, s. 240. ISBN 978-80-7380-103-8.

se opírají především o určitou filozofii a hodnoty. Pojem lidská práva nalezneme ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, což je dokument přijatý Valným shromážděním OSN. Tato deklarace byla přeložena do více než tří set jazyků, což z ní činí nejpřekládanější dokument na světě. Tento dokument umožňuje stavět spravedlivý a důstojný život pro všechny lidi na světě, přičemž právě pro všechny tyto lidi je důležitým prostředkem, jak bojovat proti případnému útlaku nebo snižování osobní důstojnosti – jak se můžeme dočíst už v prvním článku Deklarace: „*Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv*“². Podle Deklarace jsou každému člověku přiznána práva občanská, ekonomická, politická, sociální a kulturní, zatímco není rozhodné to, jakou má daný člověk státní příslušnost nebo v jaké sociální skupině se nachází. Roli nehraje ani jeho rasa, etnikum nebo barva pleti, pohlaví, handicap, věk, sexuální orientaci nebo náboženské vyznání. Nehledí se ani na společenskou třídu či kastu. Jak už jsem řekla, pojem lidských práv se vyskytuje převážně v mezinárodních dokumentech, které nebyly přijaty jen ve sféře OSN, ale také ve sférách jiných mezinárodních organizací, například v Radě Evropy nebo OBSE, tj. Organizace pro spolupráci a bezpečnost v Evropě.³

Lidská práva jsou práva univerzální, nezcizitelná a identická pro všechny, která jsou opřena o důstojnost a lidské hodnoty člověka. Tím se myslí, že jsou přiznána každému člověku, nikomu je nelze odepřít a taky není možné se jich dobrovolně vzdát. Jak již bylo výše zmíněno – jsou stejná pro všechny nehledě na jejich rasovou příslušnost, pohlaví, barvu pleti, náboženské, politické nebo jiné přesvědčení, národnost, sociální vrstvu, místo narození nebo rodinný stav.

Existují situace, kdy tyto zásady neplatí, například když je osoba vzata do vazby, je tím porušeno její právo na osobní svobodu.⁴

² VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV. Online. In: . Ministerstvo zahraničních věcí: United Nations, 2015, s. 4. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf. [cit. 2023-11-28].

³ Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2023-11-28].

VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV. Online. In: . Ministerstvo zahraničních věcí: United Nations, 2015, předmluva. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf. [cit. 2023-11-28].

⁴ CRAWSHAW, Ralph. *Lidská práva a jejich ochrana v rámci mezinárodního práva*. Tiskárny MV, p.o., 2000, s. 3-4.

V Listině základních práv a svobod dávají práva občanům prostor k určitému jednání nebo nejednání. Svobody v Listině lidem něco zaručují, garantují nedotknutelnost a ochranu.

J. Filip ve své publikaci uvádí, že *základní práva a svobody mají společné charakteristiky v právních vlastnostech, obsahu, subjektech a funkcích, obzvláště:*

- a) jsou ústavně zaručené;*
- b) mají povahu veřejného subjektivního práva;*
- c) mají zvláštní obsah;*
- d) vznikají přímo na základě Ústavy nebo mezinárodní smlouvy, nikoli z konkrétního právního vztahu vzniklého na základě právního aktu nebo úkonu – jsou trvalé a mají stejný obsah pro všechny své subjekty;*
- e) nelze s nimi právními úkony disponovat, neboť jsou nezadatelné a nezczitelné;*
- f) jsou vymahatelné vůči státu prostřednictvím nezávislé soudní moci;*
- g) představují současně ústavní hodnoty, kterými je stát ve své činnosti vázán;*
- h) projevují se ve zvláštních funkcích.⁵*

1.1.1 Funkce základních lidských práv

V moderním demokratickém právním státě mají lidská, resp. základní práva několik základních funkcí, z nichž první a historicky nejstarší je obranná funkce. Tato funkce se zaměřuje na ochranu jednotlivců a jejich svobod před případnými zásahy ze strany státní moci. Konkrétní podoba této svobody je vymezována prostřednictvím základního práva, které stát má povinnost respektovat a do kterého by měl zasahovat pouze v nezbytných případech. Stát má odpovědnost zaručit tato práva a jednat v souladu s nimi. Například právo na život vyžaduje, aby stát nezasahoval do života jednotlivce svévolně, zatímco právo na fyzickou a duševní integritu vyžaduje, aby se stát neuchyloval k mučení ani jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení.

Další důležitou funkcí je ochranná funkce, která má zajistit jednotlivcům ochranu jejich práv. Stát má povinnost chránit jednotlivce před zásahy do jejich práv, a to nejen ze strany státních orgánů, ale i ze strany dalších veřejnoprávních subjektů,

⁵ ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost*. 2. Aleš Čeněk, 2008, s. 213. ISBN 978-80-7380-103-8.

jako jsou například obce či kraje, a dokonce i zásahy soukromých osob. I když jsou základní lidská práva primárně určena k regulaci vztahů mezi jednotlivci a státem, mohou soukromé osoby také zasahovat do práv ostatních. To vede k tzv. nepřímému horizontálnímu působení základních práv na vztahy mezi soukromými osobami. Stát má za úkol zabránit těmto zásahům a vyšetřit je v případě potřeby. V praxi jsou soudy pověřeny touto ochranou základních práv, což je stanoveno i v Ústavě České republiky.

Základní práva také zaručují nárok na jednání ze strany státu a jeho povinnost tyto nároky uspokojit. Povinnost naplňovat lidská práva zahrnuje státní povinnost přijmout legislativní, správní, soudní a praktická opatření nutná k zajištění realizace těchto práv v co nejširším rozsahu. Toto zavazuje nejen v případě sociálních práv, jako je sociální ochrana, zdraví nebo vzdělání, ale i v případě občanských a politických práv (například uspořádání voleb) nebo práv procesních (vytvoření a zajištění fungování soudní moci).

Kromě těchto konkrétních funkcí mají základní práva také obecnou funkci poskytování objektivního hodnotového rámce pro fungování moderní demokratické společnosti. Jsou tak základními hodnotami, které vážou všechny orgány veřejné moci při vykonávání jejich činnosti. Jelikož jsou zaručena Ústavou, slouží také jako kritérium ústavnosti celého právního řádu. To znamená, že všechny právní předpisy a rozhodnutí orgánů veřejné moci musí být v souladu se základními právy. Pokud dojde k jejich porušení, mohou být tyto právní předpisy nebo rozhodnutí zrušeny.⁶

Výše uvedené funkce základních lidských práv jsou především realizovány prostřednictvím právních předpisů v právním řádu daného státu, které respektují, chrání a naplňují tato práva. Právní úprava by tedy neměla přikazovat či umožňovat neoprávněné zásahy do práv, musí regulovat mezilidské vztahy a lidské aktivity tak, aby nedocházelo k jejich porušení, a naopak musí vytvářet mechanismy pro jejich naplňování. Orgány výkonné, zákonodárné a soudní moci mají pak zodpovědnost za to, aby právní předpisy byly vykládány a aplikovány tak,

⁶ Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 7-8. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2023-11-28].

aby tyto cíle byly co nejlépe dosaženy. Základní lidská práva tak slouží jako hodnotové korektivy, pomocí kterých je hodnocena činnost všech orgánů veřejné moci.⁷

1.2 Krizová situace

Abychom mohli definovat pojem krizová situace, musíme nejprve vysvětlit pojem mimořádná událost. Mimořádnou událost definuje zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, kdy se tedy mimořádnou událostí rozumí „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“⁸. Záchranné práce jsou činnosti, které slouží k odklonění nebo zastavení bezprostředních rizik a jejich působení vzniklých při mimořádné události. Vztahují se obzvláště k oblastem ohrožení života osob, jejich zdraví a majetku nebo životního prostředí. Likvidační práce jsou činnosti, které přicházejí v poslední fázi, kdy se používají k odstranění následků, které způsobila daná mimořádná událost.

Krizovou situaci nám definuje zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení. V něm stojí, že „*krizovou situací je mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizový stav“)*“⁹. Z výše uvedeného vyplývá, že každá krizová situace je mimořádnou událostí, ale ne každá mimořádná událost je krizovou situací. Krizové situace můžeme dělit na krizové situace vojenského charakteru a krizové situace nevojenského charakteru.

Krizový stav je takový stav, který se vyhláší, pokud vznikla nějaká hrozba či krizová situace. Vyhlášení krizového stavu má v kompetenci hejtman, či primátor

⁷ Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 7-8. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2023-11-28].

⁸ § 2 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>. [cit. 2023-11-26].

⁹ § 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2023-11-26].

hl. m. Prahy, vláda ČR nebo Parlament ČR v závislosti na typu krizového stavu. Krizové stavy budou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

1.2.1 Krizová situace „nevojenského“ charakteru

Jedná se o ty krizové situace, které jsou vyvolány živelními pohromami, haváriemi v průmyslu nebo nehodami. Dalšími faktory vyvolávajícími takovou krizovou situaci je ohrožení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, ohrožení vnitřní svrchovanosti, demokratických základů státu nebo jeho územní celistvosti zevnitř. Pokud takto vzešlou situaci nedokáží zvládnout orgány státní správy nebo územní samosprávy a jejich výkonné složky za pomoci běžných sil a prostředků, nastává krizová situace, jelikož je zapotřebí použití nadstandardních sil a prostředků nebo je žádoucí omezit některá práva či nařídit povinnosti na základě zvláštního zákona.

1.2.2 Krizová situace „vojenského“ charakteru

Zde se jedná o protipól výše zmíněných, tedy, jsou to takové krizové situace, které nastávají, pokud je ohrožena svrchovanost státu nebo jeho územní celistvost anebo demokratické základy zevnějšku. Jedná se také o případy napadení České republiky jiným státem nebo plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv týkající se společné obrany proti napadení.¹⁰

1.3 Krizové řízení

Krizové řízení zahrnuje řídicí činnosti orgánů krizového řízení, které jsou zaměřeny na analýzu a následné vyhodnocení bezpečnostních rizik a dále plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností, které se provádějí ve spojitosti s přípravou na krizové situace a jejich zvládnutí nebo ochranou kritické infrastruktury. Kritická infrastruktura je prvek nebo soubor prvků (což můžou být nejrůznější stavby, zařízení, prostředky nebo veřejná infrastruktura), který, pokud by byl narušený, mohl mít závažný dopad na bezpečí v státu, opatření základních

¹⁰ JAKUBCOVÁ, Lenka a ŠUGÁR, Ján. *Bezpečnost a krizové řízení*. Policejní akademie České republiky v Praze, 2013, s. 49-53. ISBN 978-80-7251-400-7.

životních potřeb obyvatel v daném státě, jejich zdraví anebo na ekonomiku státu.¹¹ Orgány krizového řízení připravují řešení v případě krizové situace, a to v podobě realizování činností v oblastech přípravy krizových plánů, zajištění materiálních potřeb, zajištění dodávek výrobků, prací a služeb potřebných ke zdoání krizové situace. Tyto orgány uvádí krizový zákon, který rovněž uvádí jejich pravomoci a jsou jimi:

- vláda ČR;
- ministerstva a jiné ústřední správní úřady;
- Česká národní banka;
- orgány kraje a další orgány s působností na území kraje;
- orgány obce s rozšířenou působností;
- orgány obce.

Nutno podotknout, že tyto orgány řeší primárně přípravu na krizové situace a řešení takových krizových situací, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky v případě, že by byla napadena z vnější. Jejich hlavní činnosti ve fázi přípravy zahrnují především tvorbu krizových plánů, zabezpečování materiálních potřeb, dodávek výrobků, prací či služeb a ve fázi řešení krizových situací hlavně takové činnosti, které mají působení krizové situace omezit, zmírnit a zdolat její následky.¹²

1.4 Kritická infrastruktura

Pod pojmem kritická infrastruktura, kterou nám definuje krizový zákon ve svých úvodních ustanoveních, se rozumí *prvek kritické infrastruktury nebo systém prvků kritické infrastruktury, narušení, jehož funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu*.¹³ Kromě tohoto pojmu rozlišujeme dále také evropskou kritickou infrastrukturu, což je KI nacházející se na území České

¹¹ TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK POJMŮ Z OBLASTI KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ, OCHRANY OBYVATELSTVA, ENVIRONMENTÁLNÍ BEZPEČNOSTI A PLÁNOVÁNÍ OBRANY STÁTU. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. 2016, s.34. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>. [cit. 2023-11-26].

¹² JAKUBCOVÁ, Lenka a ŠUGÁR, Ján. *Bezpečnost a krizové řízení*. Policejní akademie České republiky v Praze, 2013, s.49. ISBN 978-80-7251-400-7.

¹³ § 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-13].

republiky. Pokud by došlo k jejímu narušení, mělo by to zásadní následky také na jiný členský stát EU.

V odstavci výše v uvedené definici je zmiňován termín „prvek kritické infrastruktury“, což znamená označení výhradně pro stavbu, zařízení, prostředek nebo veřejnou infrastrukturu, které jsou určeny na základě průřezových a odvětvových kritérií.

Průřezová kritéria jsou souborem hledisek pro hodnocení závažnosti dopadu porušení funkce prvku kritické infrastruktury. Tato kritéria zahrnují mezní hodnoty pro faktory jako je rozsah ztrát na životech, dopad na zdraví jednotlivců, mimořádně vážné ekonomické následky, či dopad na veřejnost v důsledku rozsáhlého omezení poskytování nezbytných služeb, nebo jiných závažných zásahů do každodenního života.

Pod pojmem odvětvová kritéria jsou označeny technické nebo provozní ukazatele sloužící k identifikaci prvku kritické infrastruktury v různých odvětvích, které zahrnují například energetiku, vodní hospodářství, potravinářství a zemědělství, zdravotnictví, dopravu, komunikační a informační systémy, trh s financemi a měnou, nouzové služby anebo veřejnou správu.¹⁴

1.5 Pracovní povinnost, výpomoc, věcný prostředek

Pracovní povinnost je možné uložit fyzické osobě za doby trvání krizového stavu. Fyzická osoba pak tuto povinnost musí provádět v podobě určené práce, a to po nezbytně nutnou dobu. Určená práce má význam pro řešení krizové situace a je vykonávána v místě, které určí orgán KŘ. Oprávnění k uložení pracovní povinnosti má vláda nebo hejtman. Fyzická osobě, která určenou práci vykonává náleží náhrada, kterou musí vyplatit orgán KŘ, který ji nařídil.

Pracovní výpomoc se od pracovní povinnosti liší pouze v tom, že pracovní povinnost je prováděna delší časové období, kdežto pracovní výpomoc je provedena pouze jednorázově. Je používána v době krizového stavu, provádí ji fyzická osoba v místě, které určí orgán KŘ. Stejně jako u pracovní povinnosti je

¹⁴ § 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-13].

oprávněn k nařízení hejtman a vláda a také za pracovní výpomoc náleží fyzické osobě náhrada, která je vyplácena orgánem KŘ, který ji nařídil.

Poskytnutí věcného prostředku opět nařizuje vláda či hejtman. Poskytnout věcný prostředek může v době krizového stavu fyzická osoba, právnická osoba a také podnikající fyzická osoba. Věcným prostředkem se rozumí movitá či nemovitá věc nebo služba, která je vhodná pro možné řešení krizové situace.¹⁵

¹⁵ *Nařízení pracovní povinnosti*. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/narizenipracovni-povinnosti-S9492>. [cit. 2024-02-13].

Nařízení pracovní výpomoci. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/narizenipracovni-vypomoci-S9494>. [cit. 2024-02-13].

Poskytnutí věcného prostředku. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/poskytnuti-vecneho-prostredku-S9453>. [cit. 2024-02-13].

2 Krizové stavy

Jak již bylo výše uvedeno, krizové stavy mohou být vyhlášeny, pokud nastane nějaká krizová situace. V České republice se rozlišují celkem čtyři krizové stavy. Každý z nich má zakotvení v určitém právním předpise, kde je uvedeno, jaké jsou podmínky jeho vyhlášení, kdo tento stav může vyhlásit a také jeho celková doba trvání a možné prodloužení, samozřejmě také jak stav zaniká.

2.1 Stav nebezpečí

Opatření vyhlášením stavu nebezpečí může být uplatněno, pokud jsou v ohrožení životy obyvatel, jejich zdraví a majetek nebo životní prostředí, v takové intenzitě, která není značného rozsahu. Stav nebezpečí se vyhláší, pokud ohrožení není možné odklonit běžnou činností správních úřadů, orgánů na úrovni krajů nebo obcí nebo složek integrovaného záchranného systému anebo subjektů kritické infrastruktury. Stav nebezpečí má oporu a je definován v zákoně číslo 240/2000 Sb. o krizovém řízení, konkrétně v paragrafu 3.

Na území kraje vyhláší stav nebezpečí hejtman, pokud se jedná o ohrožení na území Prahy, pak ho vyhláší primátor hl. m. Prahy. Vyhláší ho pro celé území kraje (Prahy) nebo část kraje (Prahy). Co se týče časového horizontu, vyhláší se na nezbytně nutnou dobu, nejdéle však na 30 dní, kdy je možné dobu prodloužit – prodlužuje ji hejtman či primátor se souhlasem vlády.

Pokud hejtman či primátor vyhlásí stav nebezpečí, neprodleně o tom musí informovat vládu, Ministerstvo vnitra, sousední kraje a jestliže by se mohlo ohrožení týkat i dalších krajů, musí být informovány i tyto kraje. Pokud je ohrožení tak značné, že ho nelze odvrátit s pomocí pravomocí vyplývajících ze stavu nebezpečí, požádá hejtman (primátor) vládu o vyhlášení dalšího krizového stavu, a to nouzového stavu.

Ukončení stavu nebezpečí je možné a nastává, pokud uplyne třiceti denní lhůta, na kterou byl tento krizový stav vyhlášen a není požádáno o její prodloužení nebo pokud o ukončení rozhodne hejtman či vláda ještě před uplynutím doby, jestliže pominuly podmínky jeho vyhlášení.¹⁶

¹⁶ § 3 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2023-11-26].

2.2 Nouzový stav

Vyhlášení nouzového stavu je možné, pokud hrozí živelné pohromy, ekologické a průmyslové havárie, nehody nebo jiné nebezpečí značného rozsahu, které ohrožuje životy občanů, jejich zdraví a majetek nebo vnitřní pořádek ve státu a jeho bezpečnost. Nouzový stav a podmínky jeho vyhlášení uvádí ústavní zákon č.110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, konkrétně je nouzový stav řešen ve člancích 5 a 6.

Vyhlášení spadá do kompetence vlády. Pokud hrozí, že vyhlášení bude učiněno později, než je žádoucí, může nouzový stav vyhlásit jen sám předseda vlády. Toto rozhodnutí je podmíněné následným schválením nebo zrušením od vlády – lhůta pro takové rozhodnutí čítá 24 hodin. Neprodleně po vyhlášení nouzového stavu o něm musí být informována Poslanecká sněmovna, která může nouzový stav zrušit.

Nouzový stav je vyhlášován pro celé území České republiky nebo jeho část. Důležitým prvkem je také vymezení, jaká práva a v jakém rozsahu budou omezena, a naopak jaké povinnosti a jakém rozsahu budou uloženy. Nouzový stav se vyhláší na dobu určitou – a to 30 dnů, která může být prodloužena pouze pokud k tomu dala předem Poslanecká sněmovna svolení.

Tento krizový stav končí, pokud uplyne 30 dnů a vláda nepožádala o prodloužení nebo pokud rozhodne vláda či Poslanecká sněmovna o ukončení krizového stavu ještě před uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen.¹⁷

2.3 Stav ohrožení státu

Krizový stav, stav ohrožení státu, může být vyhlášen, pokud je splněna podmínka, že je bezprostředně ohrožena svrchovanost České republiky nebo její územní celistvost či demokratické základy. Tento krizový stav upravuje, stejně jako

Krizové stavy. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2023. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>. [cit. 2023-11-28].

¹⁷ *Článek 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb.*, o bezpečnosti České republiky. Online. Zákony pro lidi. C 2010-2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>. [cit. 2023-11-28].

Krizové stavy. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2023. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>. [cit. 2023-11-28].

nouzový stav, ústavní zákon číslo 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky v článku číslo 7.

Stav ohrožení státu vyhláší po navrnutí vládou Parlament. Usnesení se stává platným, pokud s ním souhlasila nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů. Pokud by nastala situace, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší rozhodnutí o vyhlášení stavu ohrožení státu samotnému Senátu.

Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky uvádí, že tento krizový stav platí buď pro danou, omezenou část území anebo pro celé území České republiky, to vše v závislosti na typu hrozícího nebezpečí. Časová účinnost zde není uvedena, platí tedy neomezeně.¹⁸

2.4. Válečný stav

První podmínkou vyhlášení válečného stavu je napadení České republiky. Druhou podmínkou je situace, kdy je Česká republika vázána mezinárodními smlouvami k poskytnutí pomoci při napadení jiného státu, například, Česká republika je členem NATO a je vázána Severoatlantickou smlouvou, ve které je zakotveno, že pokud by nastal útok na jakéhokoli člena NATO, považuje se to jako útok proti všem jeho členům. Výše uvedené dvě podmínky můžeme nalézt v článku číslo 43 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.

Pravomoci k vyhlášení válečného stavu má Parlament České republiky (na rozdíl od předchozího krizového stavu neplatí, že je potřebný návrh vlády), kdy platí, stejně jako u stavu ohrožení státu, že s návrhem musí souhlasit nadpoloviční většina všech poslanců a nadpoloviční většina všech senátorů a také i zde platí výše zmíněné pravidlo o rozpuštění Poslanecké sněmovny, kdy v takovém případě náleží rozhodnutí o vyhlášení válečného stavu samotnému Senátu.

Toto odsouhlasení platí rovněž i pro vysílání ozbrojených sil za hranice České republiky – a také naopak, to znamená, souhlas s pobytom zahraničních ozbrojených sil na našem území.

¹⁸ Článek 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. Online. Zákony pro lidi. C 2010-2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>. [cit. 2023-11-28].

Válečný stav se vyhláší jen pro celé území České republiky a na neomezenou dobu.¹⁹

Na závěr, k ukončení této kapitoly o krizových stavech vyhláovaných v ČR jsem níže vytvořila pro snazší orientaci a zpřehlednění informací v jednotlivých krizových stavech (základní informace a rozlišnosti, které jednotlivé krizové stavy mezi sebou mají) následující tabulku číslo 1, která obsahuje základní informace o každém krizovém stavu, a to o právním předpisu, ve kterém má krizový stav oporu, kdo, z jakého důvodu a na jakou dobu a plochu území daný krizový stav vyhláší.

Krizové stavy	Stav nebezpečí	Nouzový stav	Stav ohrožení státu	Válečný stav
Právní předpis	240/2000 Sb.	110/1998 Sb.	110/1998 Sb.	1/1993 Sb.
Vyhlašuje	Hejtman (primátor)	Vláda	Parlament na návrh vlády	Parlament
Důvod	Ohrožení životů, zdraví, majetku, ŽP	Živelní pohromy, ekologické, průmyslové havárie, jiné nebezpečí	Ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti, demokratických základů	Napadení ČR, plnění závazků z mezinárodních smluv
Území	Kraj nebo jeho část	Celý stát nebo jeho část	Celý stát nebo jeho část	Celý stát
Časová působnost	Nejdéle na 30 dní, prodloužení se souhlasem vlády	Nejdéle na 30 dní, prodloužení se souhlasem Poslanecké sněmovny	Neomezeno	Neomezeno

Tabulka č. 1 – grafické zpracování kapitoly 2

(zdroj – informace zpracované v kapitole 2)

¹⁹ Článek 43 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Online. Zákony pro lidi. C2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>. [cit. 2023-12-09].

Válečný stav. In: JIRÁSEK, Jiří a kolektiv. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, s. 359-360. ISBN 978-80-87576-57-1.

3 Původ a vývoj lidských práv

Původ a vývoj lidských práv je samozřejmě spjat s vývojem samotného lidstva a počátku jeho žití. Lidská práva prošla za celou dobu existence lidstva dlouhým vývojem, práva se formovaly na základě nejrůznějších podnětů jako jsou náboženství či kultura nebo sociální a etnické vlivy, tudíž se měnily spolu s plynutím doby lidských dějin, skrze které můžeme sledovat jejich postupný vývoj. Právě díky historickému vývoji lidstva a lidské společnosti můžeme i podle odpovídajícího stavu lidských práv poznat dobou společnost a její morální a právní pravidla, která byla ovlivněna například také událostmi, které se odehrály, filozofickými směry nebo názorovými proudy. Tento obraz minulosti nám ukazuje, jak se vyvíjel i celkový právní řád.

Aktuální mezinárodní právní dokumenty stojí na přesvědčení, že lidská práva mají svůj původ v přirozeném právu, což znamená, že existují nezávisle na vůli státu nebo jiných veřejných autorit. Stát není tvůrcem základních lidských práv, ale pouze je deklaruje. Existuje několik teorií, které zkoumají původ, podstatu a platnost lidských práv. Některé z těchto teorií zahrnují přirozenoprávní přístup, kde práva pramení z přírody, jako z tvůrce komplexně celého života i člověka, antropocentrické teorie, podle které práva vycházejí z podstaty člověka a lidského společenství, a náboženské teorie, které tvrdí, že práva jsou lidem dána božskou autoritou.²⁰

Počátky zrodu lidských práv pochází již z dob sumerských a babylonských městských států nebo antického Řecka a Říma. Zárodky se objevovali také v náboženských textech křesťanského a židovského původu, které byly významným vlivem pro vývoj lidských práv na území evropského kontinentu. Jako příklad zde lze uvést z oblasti starověkých států tzv. Kýrův válec z Babylonie – jedná se o text, skrze který vládce Kýros II. oznámil svým poddaným náboženské

²⁰ ŠIMÁK, Martin. LIDSKÁ PRÁVA – OD HISTORIE DO SOUČASNOSTI. Online. *Kontakt*. 2005, roč. 7, s. 115-119. ISSN 1212-4117. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/magno/knt/2005/mn1.php>. [cit. 2024-01-25].

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4-6. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-01-25].

GARBOVÁ, Andrea. *Vývoj lidských práv*. Online. Iurium wiki. 2020. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/V%C3%BDvoj_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-01-25].

a politické tradice. Z oblasti náboženství pak Nový zákon, ve kterém můžeme nalézt myšlenku ochrany lidské důstojnosti. Dalším příkladem může být Desatero, které skrze sebe vyslovuje potřebu úcty a respektování každé lidské osoby, jakožto i jeho života nebo majetku.

Ve 13. století v díle Tomáše Akvinského už můžeme hovořit o určité ideje práva na život, vlastnictví či práci a také spravedlivý soudní proces. V období 13. století budeme pokračovat, avšak se přesuneme do Anglie, kde se vývoj středověkých základních práv opírá především o dokument vydaný v roce 1215, který je považován za nejvýznamnější dokument v oblasti lidského práva, s názvem Magna Charta Libertatum (Velká listina svobod). Tento dokument krátil pravomoci panovníka, ukládal mu za povinnost ctít zákonné postupy a celkově zákony, ustanovoval právo na soudní ochranu a bránil v zabavování majetku.

Dalším dokumentem vydaným v Anglii byla v roce 1689 Listina práv (Bill of Rights), která vypichovala panovníkovy omezené pravomoci parlamentem a zákony, což zahrnovalo oblasti výběru daní nebo dispozice s vojskem, o kterých panovník nemohl bez jeho souhlasu rozhodovat. Mimo toto omezení zaručuje Listina práv petiční právo, právo na svobodné volby nebo například právo na držení zbraně pro svou vlastní ochranu.²¹

Nástup novověku přinesl zlomové období pro vznik a rozvoj lidských práv. Ten byl totiž spojený s novými politickými, ekonomickými a filozofickými směry. V tomto období se začaly ideje lidských práv a snahy o jejich zaznamenání do písemné podoby výrazněji prosazovat. O lidských právech ve svých dílech referovali významní filozofové a myslitelé jako například John Locke, který do přirozených práv člověka zahrnoval právo na život, svobodu a majetek, kdy tato práva nebyla možná odejmout a stát je musel respektovat. Oproti tomu, další z filozofů Thomas Hobbes zastával, u dalšího významného filozofa Jeana J. Rousseaua nepopulární

²¹ ŠIMÁK, Martin. LIDSKÁ PRÁVA – OD HISTORIE DO SOUČASNOSTI. Online. *Kontakt*. 2005, roč. 7, s. 115-119. ISSN 1212-4117. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/magno/knt/2005/mn1.php>. [cit. 2024-01-25].

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4-6. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-01-25].

GARBOVÁ, Andrea. *Vývoj lidských práv*. Online. Iurium wiki. 2020. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/V%C3%BDvoj_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-01-25].

názor, že se člověk má vzdát svých práv ku prospěchu svého panovníka, který na oplátku ochrání jeho život a zajistí mu ochranu před válkou.

Na americkém kontinentu na sklonku 18. století hrál vývoj lidských práv důležitou roli. Realizovali se zde myšlenky humanismu a demokracie. To vše v rámci boje za nezávislost a americké revoluce. V tu dobu spatřily světlo světa významné dokumenty zabývající se lidskými právy. Mezi ty nejzásadnější lze zařadit Virginskou deklaraci (1776) obsahující celistvý přehled lidských práv. Ten stejný rok byl vydáno Jeffersonovo Prohlášení nezávislosti, podle kterého si byli všichni lidé rovni a měli rovné právo na život a svobodu. Americká Ústava (1787) je nejstarší psanou stále platící ústavou. Do ní byla roku 1791 začleněna Listina práv (Bill of Rights) obsahující seznam lidských práv. Problémem těchto dokumentů byl fakt, že neplatily pro úplně všechny – obyvatelstvo černošské i indiánské obývajících americké území se dočkalo plného zrovnoprávnění až v půlce 20. století.

V Evropě přišel převrat v roce 1789, kdy byla přijata revoluční Deklarace práv člověka a občana ve Francii. Lidé se podle ní rodí a také zůstávají svobodní a sobě rovni ve svých právech. Důsledkem této revoluční změny bylo aplikování takových seznamů základních práv do ústav dalších států.

Dalším milníkem ve vývoje lidských práv byla 1. světová válka, jejímž důsledkem bylo, že se státy důrazněji zabývaly ochranou menšin, žen a dětí a jejich postavení, odstraňování otroctví a chránění pracovních podmínek. K opravdu důslednému dodržování lidských práv donutila státy až události 2. světové války a její následky.²²

V americkém San Franciscu v roce 1945 na konferenci OSN byla přijata Charta OSN, která není převážně lidskoprávním dokumentem, nicméně, i této oblasti se dotýkal. Jeden z primárních cílů totiž byla spolupráce členů při jejich obraně a zachování základních lidských práv – negativem zde je to, že ustanovení mají

²² ŠIMÁK, Martin. LIDSKÁ PRÁVA – OD HISTORIE DO SOUČASNOSTI. Online. *Kontakt*. 2005, roč. 7, s. 115-119. ISSN 1212-4117. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/magno/knt/2005/mn1.php>. [cit. 2024-01-25].

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4-6. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-01-25].

GARBOVÁ, Andrea. *Vývoj lidských práv*. Online. Iurium wiki. 2020. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/V%C3%BDvoj_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-01-25].

příliš obecnou podobu, chybí zde konkrétní formulace nebo přehled či seznam lidských práv. Následně byla vyhlášena Všeobecná deklaráce lidských práv (1948). Tento, ač právně nezávazný, dokument se stal prvním globálním uznáním práv a svobod každého člověka bez ohledu na kulturní a náboženské kořeny, rasu, pohlaví nebo místo původu. Na jejím základě se následně ale tvořili již právně závazné mezinárodní lidskoprávní úmluvy.

V rámci evropského kontinentu byla v roce 1945 založena Rada Evropy. Právě Rada Evropy tvořila jakýsi systém ochrany lidských práv v Evropě, který byl opřen o dva dokumenty – Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, což je dokument, který byl předlohou pro tvorbu ústav v několika dalších státech, který v sobě obsahuje přehled lidských práv z oblasti ochrany života a důstojnosti anebo z oblasti práv politických či ekonomických. Pokračuje v myšlence Všeobecné deklaráce lidských práv, avšak také opravuje některé její nedostatky, jako například zabezpečování kontroly ze strany institucí. Druhým dokumentem je Evropská sociální charta. Tato charta se soustředí primárně na chránění sociálních a hospodářských práv. V dalším období, konkrétně v roce 1966 byly schváleny dva pakty, a to Pakt o občanských a politických právech a Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

V roce 2000 v rámci zasedání v Nice byla představena finální verze Charty základní práv Evropské unie, která obsahuje vůbec nejobsáhlejší seznam lidských práv v mezinárodním hledisku. Charta základních práv Evropské unie byla přijata v podobě společného prohlášení Evropského parlamentu, Rady a Komise.²³

²³ ŠIMÁK, Martin. LIDSKÁ PRÁVA – OD HISTORIE DO SOUČASNOSTI. Online. *Kontakt*. 2005, roč. 7, s. 115-119. ISSN 1212-4117. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/magno/knt/2005/mn1.php>. [cit. 2024-01-25].

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 4-6. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-01-25].

GARBOVÁ, Andrea. *Vývoj lidských práv*. Online. Iurium wiki. 2020. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/V%C3%BDvoj_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-01-25].

4 Základní lidská práva a svobody podle Listiny základních práv a svobod

Společně s Ústavou (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.) je Listina základních práv a svobod (usnesení č. 2/1993 Sb.) součástí ústavního pořádku České republiky. Byla vytvořena na základech několika dokumentů, jako jsou rakouská ústavní úprava (1867), Evropská sociální charta, Ústava ČSR (1920), Všeobecná deklarace lidských práv (1948), Evropská konvence o ochraně práv člověka a základních svobodách (1950), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966), Mezinárodní pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech (1966).

Listina je v České republice prvním celistvým dokumentem zabývající se lidskými právy v podobě samostatného katalogu lidských práv. Liší se tím například od našich sousedních zemí, kdy Polsko či Německo zahrnuje úpravu lidských práv do samotné Ústavy.

Pravidla obsažená v Listině mají povinnost dodržovat a vynucovat všechny veřejné úřady, kdy orgánem, který má za úkol ochraňovat ústavnost je Ústavní soud. Práva a svobody zakotvené v Listině obecně znázorňují vztah mezi státem a občanem.²⁴

Listina se skládá ze čtyřiceti čtyř článků, které se následně dělí do šesti hlav. Strukturálně vypadá Listina základních práv a svobod následovně:

- 1) Preambule
- 2) Hlava první – obecná ustanovení
- 3) Hlava druhá – Lidská práva a základní svobody, která se následně dělí na dva oddíly, kdy první oddíl je zaměřený na základní lidská práva a svobody a druhý oddíl řešící politická práva

²⁴ *Před třiceti lety byla FS ČSFR schválena Listina základních práv a svobod.* Online. Advokátní deník. C2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/01/08/pred-triceti-lety-byla-fs-csfr-schvalena-listina-zakladnich-prav-a-svobod/>. [cit. 2024-01-23].

Listina základních práv a svobod. Online. Aktuálně.cz. C1999-2024. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/listina-zakladnich-prav-a-svobod/r~i:wiki:3769/>. [cit. 2024-01-23].

Listina základních práv a svobod. Online. Iuridictum. 2012. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_a_svobod. [cit. 2024-01-23].

KUKLOVÁ, Tereza. *Česká Listina základních práv a svobod oslavila 30 let.* Online. Centrum pro lidská práva a demokracii. 2021. Dostupné z: <https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let>. [cit. 2024-01-23].

- 4) Hlava třetí – práva národnostních a etnických menšin
- 5) Hlava čtvrtá – hospodářská, sociální a kulturní práva, zde jsou navíc zahrnuta také práva ekologická
- 6) Hlava pátá – práva na soudní a jinou právní ochranu
- 7) Hlava šestá – společná ustanovení

4.1 Preambule

V preambuli jsou nastíněny základní principy a hodnoty, na jakých je Listina postavena. Odráží ústavodárcovu připravenost k vyzdvižení ochrany lidských a občanských práv na evropskou úroveň. Toto „zaostání“ či promeškání bylo způsobeno vlivem totalitního režimu, který do té doby v České republice vládl. Je opřena o důležité, klíčové a tradiční právní zásady a ideje a také o obecně závazné demokratické principy.²⁵

4.2 Hlava první

Následuje hlava první, což jsou obecná ustanovení. Ustanovení v hlavě první říkají, že všichni lidé jsou svobodní a jsou si rovni co se týče důstojnosti a práv. Pojem svobody je následně rozvětčován v následujících člancích LZPS, kdy:

- Zahrnuje nedotknutelnost osoby a soukromí této osoby. To v sobě nese také zákaz mučení a jiného, podobného nelidského zacházení či potrestání.
- Zaručuje osobní svobodu
- Zakazuje podrobení nuceným pracím nebo službám
- Zaručuje svobodu pohybu a pobytu
- Zaručuje svobodu vědomí, svědomí a náboženského vyznání, s tím souvisí také svoboda v oblasti vědeckého zkoumání a bádání nebo uměleckého tvoření

²⁵ *Preambule usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

- Umožňuje každému projevovat jeho náboženské založení a víru (různými způsoby – bohoslužby, obřady, vyučování atd.)

Rovnost v důstojnosti a právech vychází z toho, že je člověk disponuje vůlí k jednání, rozumem, rozmyslem a svědomím. Z toho vyplývá, že s nikým nesmí být manipulováno jako s nástrojem sloužícím k prospěchu ostatních. Rovnost v právech je založena na zákazu diskriminace, tedy, že nikdo nesmí být zbaven práv nebo svobod na základě jeho pohlaví, rasy, náboženského vyznání atd.²⁶

4.3 Hlava druhá

Hlava druhá se věnuje v první části občanským právům, kdy hned v úvodním článku je zakotveno právo každého člověka na život, také to, že života nikdo nemůže být zbaven a že trest smrti je nepřipustný. Následují články zabývající se oblastí svobody, jak bylo zmíněno výše. Hlava druhá obsahuje také právo na zachování lidské důstojnosti a právo na vlastnění majetku. Pokračuje v nedotknutelnosti obydlí a dodržování listovního tajemství.

Druhá část druhé hlavy vymezuje politická práva, které zahrnují svobodu projevu a právo na informace, nepřipustnost cenzury, zaručené petiční právo, právo na klidné shromažďování se a na svobodné sdružování se v různých spolcích, společnostech nebo dalších sdružení. To souvisí i s právem zakládat politické strany či politická hnutí. Dalším politickým právem je právo občanů podílet se na správě věcí veřejných, a to způsobem napřímo nebo prostřednictvím zástupců, kteří jsou občany voleni, tedy také volební právo.²⁷

²⁶ *Hlava I. usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

²⁷ *Hlava II. usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

4.4 Hlava třetí

Hlava třetí řeší práva národnostních menšin a etnik, kdy taková příslušnost nesmí být nikdy danému občanovi na škodu (opět se uplatňuje zákaz diskriminace). Za určitých podmínek stanovených jiným zákonem lze takovým příslušníkům zaručit také:

- Právo na vzdělání ve vlastním jazyce
- Používat tento jazyk při komunikaci s úřady
- Možnost účastnit se na projednávání a řešení věcí týkajících se těchto menšin a etnik.²⁸

4.5 Hlava čtvrtá

Hlava čtvrtá Listiny Obsahuje ustanovení týkající se práva na práci, svobodné volby povolání a podnikání, stejně jako zásady týkající se sociálního zabezpečení, právo na ochranu zdraví, která je dostupná na základně veřejného zdravotního pojištění.

Další významnou položkou vyskytující se ve čtvrté hlavě je ochrana rodičovství a rodiny, která zahrnuje oblast ženy a jejího těhotenství, péči o děti a jejich práva nebo také pomoc státu rodičům, kteří se o děti starají. S dětmi pak souvisí také právo na vzdělání s povinnou školní docházkou.

V další části hlavy čtvrté nalezneme také oblast ekologickou, kdy má podle Listiny každý právo na příznivé životní prostředí. Listina také obsahuje ustanovení týkající se práva na informace o stavu životního prostředí.²⁹

²⁸ *Hlava III. usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD* jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

²⁹ *Hlava IV. usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD* jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

4.6 Hlava pátá

Oblastí, kterou se zabývá hlava pátá Listiny je právo na soudní a jinou právní ochranu. Listina zaručuje projednání záležitostí občana u nezávislého soudu. Rovněž zaručuje možnost pro občany, kteří se domnívají, že byli rozhodnutím orgánu veřejné správy na svých právech zkráceni, obrátit se na soud, aby rozhodnutí orgánu veřejné správy přezkoumal a každý občan má právo na to, aby mu byla nahrazena škoda způsobená nesprávním úředním postupem, nebo neplatným, nezákonným rozhodnutím soudu či jiného orgánu státní nebo veřejné správy.

Poslední články páté hlavy Listiny se věnují trestní oblasti, kde Listina říká, že vymezení skutků a jejich znaků, které jsou trestnými činy určuje příslušný zákon, stejně tak jako jaké druhy trestů lze za takové činy uložit. Dále také to, že o rozhodnutí o vině a následném trestu může rozhodovat pouze soud, přičemž platí, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem osoba shledána vinou, platí presumpce nevinu a další zásady trestního práva (například, že nikdo nemůže být za stejný čin stíhán dvakrát).³⁰

4.7 Hlava šestá

Poslední hlava Listiny základních práv svobod v sobě zahrnuje realizační (uskutečňování právních norem) a interpretační (porozumění významu obsahu právní normy) pravidla. Šestá hlava uvádí také některé výjimky a možné omezení určitých práv a svobod uvedených v Listině, jelikož těchto práv je možné se dožadovat jen a pouze podle platných zákonů, které daná ustanovení v Listině provádějí a na které jsou vázána.

Dále hlava šestá obsahuje ustanovení o právu na azyl. Listina používá pojem „občan“, pod kterým se rozumí státní občan České a Slovenské federativní republiky. Pokud jde o základní práva a svobody, ty jsou přiznány každému, nehledě na jeho státní občanství. Pro cizince v České republice tedy platí, že jim

³⁰ *Hlava V. usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

jsou přiznána všechna práva, vyjma těch, které jsou přiznávána pouze občanům České republiky. Mezi taková práva patří (vyjmenovány pouze některé):

- Právo na pobývání v České republice bez možnosti donucení k jejímu opuštění
- Právo na zakládání politických stran a hnutí a sdružování se v nich
- Právo na účast na správě věcí veřejných a právo volby svých zástupců
- Právo na zdravotní péči zdarma
- Právo na vzdělání v základních a středních školách zdarma

Občan má ve vztahu k České republice také určité povinnosti jako je věrnost směrem k České republice, v případě potřeby povinnost k její obraně, výkonu určitých funkcí, ke kterým je daný občan povolán a dodržovat Ústavu a právní řád České republiky.

Co se týče azylu, článek číslo 43 Listiny uvádí, že azyl poskytne Česká republika těm cizincům, kteří jsou pronásledováni za uplatňování politických práv a svobod s tím, že azyl může být zamítnut cizincům, kteří jednají v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.³¹

³¹ *Hlava VI. usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. *Zákony pro lidi* [online]. c2010-2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 336-523. ISBN 978-80-7380-865-5.

5 Klasifikace základních práv a svobod

Základní práva a svobody stojí na stejném základě, který má přirozenoprávní charakter. Nicméně, jejich povaha a právní režim působení není stejný. Základní práva a svobody můžeme kategorizovat na základě více hledisek.

5.1 Klasifikace podle „generací“

U této klasifikace jde v zásadě o historický vývoj přirozenoprávního základu práv a svobod. V této klasifikaci dále rozlišujeme tzv. první, druhou, třetí a čtvrtou generaci.

5.1.1 První generace

První generace v sobě nese fundamentální lidská práva hmotná a procesní. Tyto práva byla vyhlášena převážně v 17. a 18. století na území dnešních západních zemí. Jednalo se o dokumenty jako Magna Charta Libertatum z roku 1215, Petition of the Rights z roku 1628, Listina práv z roku 1689, Deklarace práv Virginie z roku 1776, Deklarace nezávislosti USA z roku 1776, Ústava USA z roku 1787, Bill of Rights z let 1789-1791 a Deklarace práv člověka a občana z roku 1789.

Systém práv z dnešní doby vychází ze dvou ideových představ, které se od sebe velmi liší a to anglo-saská pragmaticko-juristická linie myšlení o lidských právech a francouzská idealisticko-politická linie myšlení o lidských právech, kdy myšlení anglo-saské rozvíjelo procesní práva a osobní svobody. Z tohoto myšlení vzešla později americká revoluce. S ní byly vydány zákony řešící lidská práva nově vzniklých států (Virginia, Maryland a později také Massachusetts). Řada dalších seznamů lidských práv byly ovlivněny americkou Bill of the Rights, která díky jejímu využití u soudů, a hlavně u Nejvyššího soudu patří k vrcholku ochrany lidských práv. Druhé, francouzské myšlení vycházelo z ideji lidské přirozenosti, ke které Jean Jacques Rousseau požadoval obnovení politické svobody a rovnosti občanů.

V komparaci s naší Listinou základních práv a svobod odpovídá lidským právům tzv. první generace výčet základních práv v hlavě druhé – tj. základní lidská práva a svobody a v hlavě páté – tj. právo na soudní a jinou právní ochranu.³²

5.1.2 Druhá generace

Druhá generace obsahuje občanská, demokratická a emancipační práva, která jsou spojena s všeobecným volebním právem zahrnujícím volební právo žen. Spadá sem také právo národnostních a etnických menšin.

V Listině tomuto odpovídají práva v hlavě druhé – tj. politická práva a pak v hlavě třetí – tj. práva národnostních a etnických menšin

5.1.3 Třetí generace

Tato generace je ovlivněna dělnickým a náboženským faktorem v meziválečném období. Jde zde o hospodářská, sociální a kulturní práva. V Listině této generaci odpovídá hlava čtvrtá – tj. hospodářská, sociální a kulturní práva.

5.1.4 Čtvrtá generace

Ve čtvrté generaci souvisejí práva s problémy globalizace, jsou to práva tzv. postindustriální společnosti. Do této generace typicky patří právo na příznivé životní prostředí, právo na mír, právo na informace v kyberprostoru, právo nenarozených lidských bytostí atd.³³

5.2 Klasifikace podle statusu

Klasifikace podle statusu vychází převážně z díla z roku 1892 s názvem Soustava subjektivních veřejných práv od rakouského autora Georga Jellineka. Podle něj se totiž jednotlivci, díky své národní příslušnosti, nachází vzhledem ke státu v několika polohách. Z těch pak pro něj vycházejí určité nároky, které jsou označovány jako subjektivní veřejná práva.

³² ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní práвовěda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 105-106. ISBN 978-80-7380-932-4.

³³ ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní práвовěda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 106-107. ISBN 978-80-7380-932-4.

5.2.1 Status negativní

Status negativní je založený na tom, že existují individuální sféry, které jsou svobodné a které slouží k uskutečňování potřeb s individuálním účelem. Stát do tohoto nesmí vstupovat ani zasahovat.

5.2.2 Status pozitivní

Pozitivní status funguje na principu, že stát uděluje jednotlivci právní způsobilost k využívání státních institucí prostřednictvím pozitivních práv, pod čím si můžeme představit státní občanství nebo právní rovnost. Tento prvek má každé základní právo a svoboda, jelikož z každého jednoho má stát povinnost něco pro jedince provést nebo zajistit.³⁴

5.2.3 Status aktivní

Dle statusu aktivního je osobám přiznána schopnost jednat ve prospěch státu, například jako voliči nebo při výkonu veřejné funkce. Například, pokud je stát nositelem volebního práva, tak pak má občan právo vůči státu, aby mohl být voličem. Od dnešního pojetí chápání politických práv se toto liší tím, že pokud občan volí nevykonává tak své právo, ale pouze státní funkci.

5.2.4 Status pasivní

Status pasivní uvádí, že není možné, aby stát žádným způsobem neomezoval osobnost. To vyústilo v důraz na závazky některých povinností ve prospěch státu, konkrétně v podobě základních povinností.

Především první tři kategorie jsou dodnes používány k popisu charakteru veřejných subjektivních práv v kontextu vytváření autonomních oblastí, kde jednotlivci mají neomezenou svobodu jednání ze strany státu. Dále slouží k definování nároků na stát, zejména v oblasti sociálních práv, a konečně z aspektu účasti na správě veřejných záležitostí.

³⁴ ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní práвовěda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 107. ISBN 978-80-7380-932-4.

Mimo výše uvedených se mluví ještě o statusu relativním, podle kterého se určuje, jakým způsobem by se měla státní moc chovat směrem k jednotlivcům s ohledem na jejich vzájemné postavení s důrazem na rovnost a nediskriminaci.³⁵

5.3 Klasifikace podle pramenů a změnitelnosti

Jak už bylo v předešlých kapitolách zmíněno, základní lidská práva a svobody jsou zastoupeny a vyjmenovány nejen v Listině základních práv a svobod a Ústavě ČR, ale také v mezinárodních smlouvách platících v České republice.

Pokud se zaměříme na Listinu, v ní jsou základní práva a svobody prohlašována za nezrušitelné a neporušitelné. Tyto zásady ale nebrání tomu, aby byly nějakým způsobem „upgradovány“ nebo doplňovány.

Ústava, článkem 9, který říká, že Ústavu lze změnit nebo doplnit pouze za pomoci ústavních zákonů, zakazuje měnit jejich podstatu, protože jsou součástí materiálního pojetí právního státu.

Co se týče oblasti mezinárodních smluv platících v České republice, ty nemohou být Českou republikou změněny vůbec. Jedinou možností by bylo od takové smlouvy odstoupit, vypovědět ji a přestat v ní figurovat jako jedna ze stran.³⁶

5.4 Klasifikace podle možnosti omezení

V této klasifikaci jsou uvedené ty práva a svobody uvedené v Listině, které omezit žádným způsobem nelze, ty, které lze omezit za určitých podmínek a v určitém rozsahu a na ty, které mohou být realizovány pouze v mezích zákonů, které daná práva a svobody provádějí.

Samozřejmě můžeme využít i daleko více klasifikací, jako je například klasifikace podle hlavy páté Listiny, kdy můžeme práva a svobody dělit na hmotněprávní nebo procesní anebo třeba podle subjektů, kdy práva a svobody rozdělujeme na ty, která jsou zaručena všem subjektům a dále na práva skupin subjektů, pod čímž si

³⁵ ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní práвовěda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 107-108. ISBN 978-80-7380-932-4.

³⁶ ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní práвовěda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 108. ISBN 978-80-7380-932-4.

můžeme představit třeba práva náležícím občanům, cizincům, ženám, mladistvým, tělesně postižených atd.³⁷

³⁷ ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní právovéda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, s. 108. ISBN 978-80-7380-932-4.

6 Restrikce lidských práv

Omezování lidských práv je řízeno několika pravidly a rovněž s tím existuje několik faktorů, které dané omezení určují. Co se týče restrikcí, dělí se lidská práva, mimo jiné, na práva absolutní a práva relativní.

6.1 Absolutní práva

Pod pojmem absolutní práva rozumíme práva neomezitelná. Tyto práva mají podobu určitých pravidel, tudíž se u nich nepřipouští možnost je vyvážit, jakožto neexistuje ani jejich legitimní omezení. Proti takovým právům se tedy vylučuje existence jiného základního práva nebo ústavní hodnoty, která by byla schopna takové právo ovlivnit nebo do něj jinak zasáhnout, protože by to automaticky znamenalo jejich porušení.

Martin Madej ve své monografii *Meze základních práv v České republice* uvádí, že pojem absolutního práva lze použít minimálně v pěti významech, kdy absolutní právo je subjektivním právem, které nemůže být ničím omezené nebo je nedotknutelné nebo je omezené pouze jinou ústavní hodnotou nebo je velmi silné nebo omezené podle práva (*de iure*), ale neomezené ve skutečnosti (*de facto*) nebo je jedná o právo, které je nikoli relativní.

Prvním významem je popisována plná ochrana celé skutkové podstaty základního práva, na které se nevztahuje princip proporcionality a kdy každé omezení takového práva značí jeho porušení. Ústavní soud však takovýto výklad nemohl nikdy zvolit, neboť by to znamenalo, že pokud by se měly střetnout práva absolutní a jiná práva vždy by automaticky zvítězilo právo absolutní.

Ústavní soud tak dává přednost užití výrazu absolutní základní práva ve významu druhém, kdy se jejich omezení připouští pouze na základě jiného principu s ústavní hodnotou. To znamená, že taková práva nelze omezit pouze zákonem obyčejným.

Další, třetí význam, právo velmi silné, je v judikatuře Ústavního soudu často používané. Vychází z myšlenky, že taková práva jsou velmi důležitá, až se nám mohou zdát jako absolutní, avšak to je ale právy absolutními nedělá.

Specifika můžeme nalézat ve čtvrtém významu, protože i když právní argumenty pro absolutnost některých práv nemusí být přesvědčivé, ve skutečnosti jsou tato práva nevyhnutelně absolutní.

Poslední význam, pátý, vychází z členění Listiny na veřejná subjektivní práva (absolutní) a záruky institucionální ochrany (relativní). Tyto práva mají přímý dopad a jsou plně nezávislá na ekonomické a sociální situaci státu.

Příkladem absolutních práv jsou například zákaz otroctví a nevolnictví, také zákaz mučení nebo jiné formy špatného zacházení, svoboda myšlení a právo na subjektivitu, což znamená mít způsobilost k právům. Dále se mezi taková práva řadí zákaz opakovaného trestání za stejný čin podle zásady *ne bis in idem* nebo zákaz uložit trest bez zákona podle zásady *nullum crimen sine lege*.³⁸

6.2 Relativní práva

Relativní práva nemají jako práva absolutní podobu pravidel, ale mají podobu principů, které můžeme naplňovat v nějaké dané míře. Relativní práva pak představují možnost, že za určitých okolností a podmínek budou tato práva moci být omezena. Omezení nastává ve chvíli, kdy se takové právo dostane do střetu s jiným základním právem nebo jinou ústavně chráněnou hodnotou, jako je například svoboda projevu nebo právo na respektování soukromého života. Pokud na sebe taková práva a jiná práva, která jsou pod ochranou veřejné moci narazí, je nezbytné, aby mezi nimi došlo k vzájemnému vyvážení. Je žádoucí tedy zde nalézt hranici, která bude určovat, kdy je zásah do určitého práva ještě akceptovatelný a v souladu s Ústavou a kdy je tato hranice již překročena a omezení by bylo protiústavní.

Možné omezení základních práv obvykle nalezneme v příslušném souboru lidskoprávních ustanovení jako je například Listina základních práv a svobod, různé mezinárodní smlouvy OSN nebo Úmluva o lidských právech a základních

³⁸ MADEJ, Martin. *Meze základních práv v České republice*. Praha: Leges, 2018, s. 123-125. ISBN 978-80-7502-294-3.

Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 7. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-02-02].

svobodách a obvykle jsou tam také specifikovány podmínky a možnosti omezení konkrétního základního práva.³⁹

6.3 Omezení práv a svobod Listinou

Pokud se zaměříme na Listinu, článek 4 vymezuje obecné možnosti k omezení základních práv, kde je uvedeno, že základní práva a svobody garantované Listinou lze omezit či upravit pouze zákonem. Také, že musí platit rovnost v omezování, to znamená, že musí platit stejně pro všechny případy. Poslední věty čtvrtého článku vymezují, že při aplikaci ustanovení o omezeních základních práv a svobod je třeba respektovat jejich podstatu a cíl. Tato omezení nesmí být zneužívána pro jiné účely než ty, pro které byla stanovena.

Listina základních práv a svobod umožňuje některá práva a svobody, které jsou Listinou garantované omezit na základě jiného zákona.

Mezi taková práva či svobody patří nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, vlastnické právo – konkrétně se připouští vyvlastnění, které je ale přípustné pouze ve veřejném zájmu a vždy za adekvátní náhradu, dále svoboda pohybu a pobytu, kdy takovéto svobody mohou být omezeny, pokud je to nezbytné pro bezpečnost státu, udržení pořádku na veřejnosti, ochranu práv a svobod ostatních občanů a ochranu přírody na určitých územích. Listina také garantuje právo na svobodné náboženské vyznání a víru, kdy je možné toto právo opět omezit na základě zákona, a to z důvodu, pokud hrozí ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví, mravnosti nebo práv a svobod druhých obyvatel. Stejný důvod platí také pro omezení svobody projevu a práva na informace a pro omezení práva na pokojné shromažďování se a práva na svobodné sdružování se. Zákon pak také omezuje právo na svobodnou volbu povolání a provozování hospodářské činnosti, tím, že omezuje či stanovuje podmínky a omezení pro výkon určitého povolání

³⁹ Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021, s. 7. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-23-lidska-prava-20210929-pdf.aspx>. [cit. 2024-02-02].

MADEJ, Martin. *Meze základních práv v České republice*. Praha: Leges, 2018, s. 123-125. ISBN 978-80-7502-294-3.

Omezování základních práv. Online. Iurium wiki. C2023. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/Omezov%C3%A1n%C3%AD_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v v. [cit. 2024-02-05].

nebo činnosti. Stejně pak jako u práva na svobodné náboženské vyznání, práva na pokojné shromažďování se nebo sdružování se platí omezení pro aktivity odborových svazů a vznik a činnost dalších sdružení na podporu ekonomických a sociálních zájmů, které mohou být omezeny ze stejných důvodů. Omezení můžeme nalézt i ve sféře rodinného práva, kdy práva rodičů mohou být omezena i proti jejich vůli rozhodnutím soudu na základě zákona, například odebráním jejich nezletilých dětí.

Ve společných ustanoveních, v článku 44 je dále vymezeno omezení určené pro soudce a prokurátory spočívající v omezení jejich práva na podnikání a jinou hospodářskou činnost. Právo na zakládání politických stran a hnutí je omezeno pro zaměstnance státní správy a územní samosprávy ve funkcích, které jsou určeny a stejně tak i právo na stávku. Práva lze omezit také příslušníkům bezpečnostních sborů a příslušníkům ozbrojených sil, a to v jejich petičním právu a právu pokojně se shromažďovat jakož i právo se svobodně sdružovat nebo v činnosti odborových organizací nebo vzniku a činnosti jiných sdružení na ochranu hospodářských a sociálních zájmů. Toto všechno platí souvisí-li to s výkonem služby. V poslední větě článku 44 se dozvídáme, že právo na stávku může být omezeno pro osoby, které vykonávají povolání související s nezbytnou ochranou života nebo zdraví.⁴⁰

⁴⁰ Článek 4 a 44 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. Online. Zákony pro lidi. C2010-2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2#hlava6>. [cit. 2024-02-07].

7 Možná omezení při krizových stavech

Při vyhlášení některého z krizových stavů, mají orgány krizového řízení určité pravomoci, kdy jsou oprávněny fyzickým či právnickým osobám nařídít určité povinnosti nebo naopak omezit některá jejich práva.

Nejprve se budeme zabývat orgány krizového řízení na úrovni státní správy, tedy, vládou, ministerstvy a jinými ústředními správními úřady a Českou národní bankou, následně pak také orgány územních samosprávných celků na úrovni kraje, obce s rozšířenou působností a obce.

7.1 Vláda

Vláda je orgánem, který rozdává úkoly dalším orgánům krizového řízení, kdy jejich činnost také řídí a kontroluje. Určuje, jaké ministerstvo bude koordinovat přípravu a řešení nastalé krizové situace, dále zřizuje jako svůj poradní orgán, který má na starost řešení krizových situací, Ústřední krizový štáb.

Za nouzového stavu může vláda omezit práva a svobody pouze na nezbytně nutnou dobu a pouze v tom nezbytnějším rozsahu. Mezi taková práva patří právo na nedotknutelnost osoby a obydlí, a to například při nařízení evakuace z místa, kde zrovna krizová situace působí a kde je ohrožen lidský život nebo jeho zdraví. Dále lze z důvodu ochránění života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, kde působí krizová situace omezit právo vlastnické a užívací. Za takovéto omezení je vždy osobě poskytnuta adekvátní náhrada. Pro území, na kterém se podepsalo působení krizové situace, lze omezit svobody pohybu a pobytu a také právo na pokojné shromažďování se. Pokud by nastala situace, která by mohla ohrožovat nebo narušovat prováděná krizová opatření nebo by je dokonce znemožňovala, může být omezeno právo na provozování podnikatelské činnosti a stejně tak lze omezit právo na stávku, pokud by taková stávka měla za důsledek narušení ba dokonce znemožnění provedení záchranných a likvidačních prací.

Kromě omezení práv a svobod je vláda oprávněna také vydat vůči ostatním lidem určitá nařízení. Mezi takové patří například nařízení evakuace ať už osob či majetku z daného území nebo zákaz vstupu, pobytu a pohybu na takovém území. Dále může nařídít uložení pracovní povinnosti, výpomoci nebo poskytnutí věcného prostředku. Vláda je oprávněna také k tomu, aby mohla nařídít provádění staveb

a stavebních pracích, terénních úprav nebo naopak odstraňování staveb či rostlin za účelem zklidnění nebo celkového odvrácení ohrožení, které vyplývá z krizové situace, a to vše v bezodkladném režimu.

Za nouzového stavu může vláda také přijímat opatření vztahující se k ochraně hranic, pobytu osob s cizím občanstvím v České republice nebo oblastí s nebezpečnými chemickými látkami, jadernými zařízeními nebo zdroji ionizujícího záření. Do kompetencí spadá také možnost nařízení k použití hospodářských opatření pro krizové stavy a stejně tak i zákazy v oblasti finančnictví, například zákaz k provádění plateb z České republiky do zahraničí, zákaz k přijímání úvěrů od osob, které mají hlášené trvalé bydliště nebo jejich sídlo mimo Českou republiku atd.

Pro osoby, které nemají české občanství je vláda oprávněna za stavu ohrožení státu omezit takovým osobám vstup na území České republiky.

7.2 Ministerstva

Hlavní náplní ministerstev nebo jiných ústředních správních úřadů je především zajištění připravenosti na vyřešení krizové situace. Za tímto účelem pak zřizují speciální pracoviště krizového řízení, zpracovávají krizový plán, který je následně schvalován ministrem, zřizují krizové štáby, k ochraně kritické infrastruktury navrhují odvětvová kritéria, která jsou pak předložena Ministerstvu vnitra, určují prvky kritické infrastruktury, provádí kontrolu plánů krizové připravenosti a vedou přehled potenciálních rizik⁴¹

7.3 Česká národní banka

Stejně jako ministerstva, tak i ČNB k přípravě na krizové situace, a hlavně jejich řešení zřizuje krizový štáb a také vede přehled potenciálních rizik. Samozřejmě, stejně jako ostatní orgány, i ČNB zpracovává svůj krizový plán, který je následně schvalován guvernérem ČNB. Dále předkládá Ministerstvu vnitra odvětvová kritéria k ochraně kritické infrastruktury, které navrhuje a které spadají do působnosti ČNB.

⁴¹ § 4-9 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-08].

7.4. Orgány kraje

Mezi orgány kraje, které budeme dále v této podkapitole blíže rozebírat jsou hejtman kraje a krajský úřad a pak také hasičský záchranný sbor kraje.

Hejtman je osobou, která má na starost zajistit připravenost kraje na krizovou situaci, kdy kontroluje a řídí přípravná opatření. Z těchto důvodů dále zřizuje a je v čele bezpečnostní rady kraje a bezpečnostního štábu kraje, schvaluje krizový plán kraje.

Pokud je vyhlášen některý z krizových stavů, pak je hejtman tím, který koordinuje likvidační a záchranné práce, poskytnutí zdravotních služeb, nouzové ubytování a zásobování jak potravinami, tak pitnou vodou a dalšími prostředky a koordinuje také zabezpečení majetku na území, pro které byla nařízena evakuace. S tímto souvisí také hejtmanovo oprávnění k nařízení již zmíněné evakuace, pracovní povinnosti, výpomoci a věcných prostředků a také jako bylo uvedeno výše mezi oprávněními vlády, provádění staveb a stavebních prací, dále úprav terénu anebo odstraňování staveb nebo rostlin, bez odkladu, a z důvodu minimalizování nebo úplného odstranění působení ohrožení z krizové situace.⁴²

Krajský úřad má roli převážně v oblasti připravenosti kraje na řešení krizové situace. Za tím účelem plní krajský úřad úkoly vyplývající z krizového plánu kraje, a je k dispozici hasičskému záchrannému sboru při samotném zpracování krizového plánu kraje. Pro tyto úkoly, které jsou krajskému úřadu svěřeny, zřizuje krajský úřad pracoviště krizového řízení.

Hasičský záchranný sbor kraje je tím orgánem, který vypracovává krizový plán kraje, ale také i krizový plán ORP, organizuje spolupráci mezi správními úřady a obcemi nacházejícími se na území kraje a také vede seznam potenciálně hrozících rizik a též provádí analýzy ohrožení.

HZS kraje je oprávněn k vyžadování, shromažďování a evidování údajů, například o možných kapacitách ve zdravotnických zařízeních, ubytovacích a stravovacích možnostech, vnitřních prostorech výrobních objektů a dále taky jiných významných objektů jako jsou kanalizace, vodovody, energetické sítě apod., nebo

⁴² § 13-14 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-08].

také o počtu zaměstnanců v provozech zabývajících se výrobou a o počtu obyvatel, kteří žijí v místech, kde může být nařízena evakuace.

Role HZS kraje spočívá také v informování obcí, právnických osob a fyzických osob o možné hrozbě a s ní souvisejícími krizovými opatřeními a způsoby jejich provedení, pokud o to požádají. Dalším úkolem HZS kraje je také příprava podmínek pro fungování krizového štábu kraje a krizového štábu ORP.

7.5 Orgány obce s rozšířenou působností

Stejně jako hejtman na krajské úrovni, tak i starosta ORP má na starost zajistit připravenost kraje na krizovou situaci, kdy kontroluje a řídí přípravná opatření. A opět stejně jako hejtman, i starosta ORP z tohoto důvodu zřizuje a vede bezpečnostní radu ORP, krizový štáb ORP. Po konzultaci v bezpečnostní radě ORP schvaluje krizový plán ORP, zajišťuje, že budou dodržena opatření nařízena pro zvládnutí krizové situace.

Obecní úřad ORP je k dispozici při sestavování krizového plánu kraje potřebám HZS kraje, z hlediska prevence dále vede evidenci možných původců rizik a odstraňuje skutečnosti, které by mohly zapříčinit vznik nové krizové situace. Pro řešení krizových situací a připraveností na ně i obecní úřad ORP zřizuje pracoviště krizového řízení.⁴³

7.6 Orgány obce

Z orgánů obce se budeme v této podkapitole zaměřovat, stejně jako u ORP, na starostu obce a obecní úřad.

Na rozdíl od hejtmana a starosty ORP nemá starosta obce za povinnost zřídit jako svůj pracovní orgán krizový štáb obce, ale má tu možnost. Při vyhlášení krizového stavu má na starosti bezpečné doručení informací a varování obyvatelstva, které se nachází na území obce a kterým hrozí nebezpečí. V této souvislosti také o tom vyrozumí orgány krizového řízení, pokud již o tom tyto orgány neinformoval HZS kraje.

⁴³ § 15-19 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-08].

Do jeho kompetence spadá i nařízení a následná organizace evakuace osob, které se nacházejí na místě, které má být situací ohrožené a nebezpečné.

Pod činnost obecního úřadu spadá celková organizace přípravy obce na krizovou situaci, poskytuje ORP součinnost v rámci zpracování krizového plánu ORP a podává informace právnickým a fyzickým osobám o možném ohrožení spolu s opatřeními proti krizové situaci a formou jejich uskutečnění.⁴⁴

⁴⁴ § 21-22 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-08].

8 Jednotlivec při krizových stavech

Předtím než se propracujeme k problematice krizových situací a s nimi souvisejících krizových stavů, nejprve bych ráda ještě rozebrala problematiku týkající se jakéhosi předstupně krizové situace, a to problematiku mimořádných událostí a práv a povinností s nimi spojených.

Stejně jako definice mimořádné události, i práva a povinnosti náležející fyzickým, právnickým nebo také podnikajícím fyzickým osobám definuje a zakotvuje zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému.

Pokud začneme PO a PFO zákon stanovuje, že tyto osoby mají povinnost, pokud jsou krajským úřadem zahrnuty do havarijního plánu kraje, za tímto účelem poskytnout požadované podklady, které jsou vždy aktualizované a poskytnuté bezplatně. Co se týče záchranných a likvidačních prací nebo přípravě na ně, tak v této oblasti jsou tyto zmiňované osoby taky zainteresované. Musejí na příkaz velitele zásahu, starosty nebo OPIS poskytnout osobní či věcnou pomoc, tolerovat skutečnost, že jiné osoby mohou vstoupit na jejich pozemky, do budov, mohou provádět terénní nebo jiné úpravy stavebního či naopak demoličního charakteru. Mimo výše uvedené jsou tyto osoby povinny tolerovat umístění zařízení systému varování a vyrozumění na nemovitostech, které podléhají jejich vlastnictví. S tím souvisí také umožnění přístupu k nim z důvodu kontroly nebo servisu.

Systém varování a vyrozumění se skládá především z poplachových sirén a obecních rozhlasů, sloužící k včasnému varování obyvatelstva před MU, která hrozí či nastala. Obyvatelstvo je v tomto případě varováno signálem „Všeobecná výstraha“, který zní 140 sekund kolísavým tónem v přibližně 3minutových intervalech, kdy může zaznít až 3x po sobě. Poté, co zazní zvukový signál, následuje mluvená informace o nebezpečí.

Pokud PO nebo PFO provozují zařízení, která spadají do oblasti školství, sociálních služeb nebo jím podobných anebo pokud poskytují zdravotní služby, musejí vytvořit podmínky pro vydávání ochranných pomůcek, jako jsou například ochranné masky, vaky, oděvy a další ochranné prostředky.

Fyzické osoby za doby působení mimořádné události mají povinnost akceptovat omezení, která nařídí velitel zásahu, mají povinnost osobní nebo věcné pomoci, pokud je k tomu velitel zásahu nebo starosta vyzve.

Dále musí fyzické osoby povolit vstup do nemovitostí, na pozemky jejichž jsou vlastníkem, vstup osobám, které se podílí na provádění záchranných a likvidačních pracích, rovněž tak i provádění terénních, stavebních nebo demoličních úprav. V neposlední řadě je také povinností FO poskytnout veliteli zásahu veškeré informace, které by mohly být důležité z důvodu možného ohrožení zdraví nebo životů osob, které mají za úkol zásah provést a také informace o travinách, nebezpečných látkách, zdrojích ionizujícího záření, anebo také o přítomnosti dravých, nebezpečných zvířat.

Stejně jako u PO a PFO i zde platí pro FO povinnost strpět umístění zařízení systému varování a vyzoomění na jejich nemovitostech.

Fyzická osoba má právo výše zmíněné povinnosti odmítnout, a to z důvodu ohrožení svého života nebo zdraví jakožto také i jiných osob. Dalším důvodem pro odmítnutí uložených povinností je přítomnost jistých okolností, které by zcela určitě měly závažnější následek.⁴⁵

8.1 Krizový zákon

Podobně jako u problematiky mimořádných událostí budeme i na následujících řádcích rozebírat práva a povinnosti PO, PFO a FO. Tento zákon se soustředí mimo jiné na práva a povinnosti PO a FO, které souvisejí s přípravou na krizové situace, které ale nemají charakter zajišťování obrany České republiky před vnějším napadením, to tedy znamená, že se soustřeďuje na krizové situace nevojenského charakteru.

Povinnosti PO a PFO týkající se krizových situací spočívají převážně v součinnosti při zpracovávání krizových plánů, vyzve-li je k tomu příslušný orgán KŘ. V momentě, kdy se jedná o PO a PFO, které figurují v zajišťování plnění opatření určené krizovým plánem, mají za úkol rovněž zpracovat plán krizové připravenosti. Mezi další povinnosti patří umožnění využití věcných prostředků, které jsou žádané k vyřešení krizové situace a pokud tak požaduje orgán KŘ.

⁴⁵ § 23-25 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>. [cit. 2024-02-15].

Varování obyvatelstva v České republice. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>. [cit. 2024-02-15].

Právem fyzické osoby, která žije na území České republiky, je právo na důležité informace, které stanovují připravovaná krizová opatření zaměřená na život, zdraví a majetek fyzické osoby. Orgány KŘ mohou FO ukládat povinnost k vykonání pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci či poskytnutí věcného prostředku. FO musejí dodržovat a strpět uložená omezení, která jsou dána v době vyhlášení krizového stavu. Taková opatření mohou být různá, záležející na charakteru dané krizové situace.

Z těchto povinností přichází v úvahu i možné výjimky. Ty se týkají různých typů lidí, jako je například FO, která podle mezinárodního práva využívá právo na imunitu, které nemůže být uložena pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc a ani poskytnutí věcného prostředku.

Tyto povinnosti nelze uložit ani osobám, které jsou mladší 18 let a starší 62 let, osobám, které jsou zdravotně nezpůsobilé k danému typu práce, dále také osoby spadající do třetího stupně invalidity a v neposlední řadě státní představitelé jako jsou poslanci a senátoři Parlamentu České republiky a členové její vlády.

Totéž platí samozřejmě také pro osoby, které by takovým svým konáním vážně ohrozili sebe nebo svoje osoby blízké a pro zaměstnance subjektu kritické infrastruktury.

Poslední kategorií jsou ženy a muži, kteří pečují o dítě mladší 15 let, ženy, které jsou v očekávání a ženy, které porodily dítě a od jehož porodu neuplynuly tři celé měsíce, pokud bylo porozeno bez života, zesnulo nebo o které jeho matka nepečuje.

Všechny výše zmíněné osoby jsou od uložení pracovní povinnosti či pracovní výpomoci osvobozeny, to ale neznamená, že jim je zakázána. Tyto osoby mohou poskytovat pomoc dobrovolnou.⁴⁶

8.2. Zákon o zajišťování obrany

Předmětem tohoto zákona č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky, je stanovení povinností adresovaných státním orgánům, územním samosprávným

⁴⁶ § 29 a 31 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů. Online. Zákony pro lidi. C 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>. [cit. 2024-02-15].

celkům a také PO a FO, které jsou podstatné pro zajišťování obrany ČR před napadením z vnější. Dále stanovuje také odpovědnost plynoucí z porušení takových povinností.⁴⁷

Právnícké osoby jsou podle tohoto zákona povinny poskytnout ze svého vlastnictví věcné prostředky, které jsou potřebné pro zajištění obrany státu, pokud o tom tak rozhodne obecní úřad ORP nebo pokud je k tomu vyzve krajské vojenské velitelství. Další povinnosti týkající se věcných prostředků spočívají v činnostech související s jejich výběrem, evidencí nebo dodáním, dále také kontrolou pověřenými úředníky a možný vstup do potřebných objektů.

Opatření týkající se věcných prostředků, zmíněných výše, platí stejně tak i pro fyzické osoby. Pokud jsou PO nebo FO vlastníkem či provozovatelem objektu, který hraje důležitou roli v oblasti ochrany státu, mají povinnost zajistit jejich provoz.⁴⁸

Zákon dále obsahuje jedno ustanovení, které je výslovně nazváno „Omezení základních lidských práv a svobod“. Toto ustanovení pojednává o omezení svobodného pohybu a pobytu a také o právu na pokojné shromažďování se za vyhlášení krizového stavu stav ohrožení státu nebo válečného stavu. Omezení těchto práv a svobod zahrnuje zákaz vstupu do určitých prostorů, příkaz k neodcházení z místa trvalého bydliště anebo příkaz k vyskytování se na přesně daném místě. Mimo tyto omezení lze uložit také zákaz vycházení z objektů určených k ochraně obyvatelstva.

Tato omezení lidských práv nařizuje vláda, vyhláší se, stejně jako právní předpis, v hromadných sdělovacích prostředcích a rovněž tak na úředních deskách ÚSC.⁴⁹

8.3 Branný zákon

Branný zákon, celým názvem, zákon č. 585/2004 Sb., zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování, obsahuje ustanovení týkající se vojenské oblasti, kdy se pro

⁴⁷ § 1 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Online. AION CS. Zákony pro lidi. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>. [cit. 2024-02-16].

⁴⁸ § 10-12 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Online. AION CS. Zákony pro lidi. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>. [cit. 2024-02-16].

⁴⁹ § 53 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Online. AION CS. Zákony pro lidi. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>. [cit. 2024-02-16].

účely této práce nebudeme zaměřovat na vojenskou činnost provozovanou mimo vyhlášení stavu ohrožení státu či válečného stavu provozovanou vojáky z povolání.

Pojem branná povinnost znamená, že občan ČR musí splnit jemu zadané úkoly od ozbrojených sil ČR. S tím souvisejí také určité povinnosti, které zahrnují strpění odvodu, vykonání vojenské služby a další povinnosti, které stanoví branný zákon. Branná povinnost platí pro všechny občany České republiky, kteří dovršili věku 18 let. O nařízení branné povinnosti je občan informován krajským vojenským velitelstvím. KVV zároveň občana informuje o obsahu, způsobu a převzetí branné povinnosti.

Ač by se mohlo zdát, respektive, ve společnosti by mohlo existovat přesvědčení, že se odvody týkají pouze občanů mužského pohlaví, pravda je taková, že zákon mluví o všech občanech ČR, to tedy znamená, že totéž platí i pro ženy.⁵⁰

Povinnosti vykonávat mimořádnou službu jsou určité osoby zproštěny. Mezi takové osoby patří poslanci a senátoři Parlamentu a Evropského parlamentu, členové vlády, soudci pracující u Ústavního soudu, členové NKÚ a bankovní rady ČNB, dále diplomaté a konzulární úředníci. Dále sem spadají i osoby na vedoucích pozicích ÚSC jako hejtmani, ředitelé KÚ v hlavním městě Praze pak primátor nebo ředitel Magistrátu hl.m.P.

K odvodnímu řízení se dále nepovolávají příslušníci bezpečnostních sborů nebo strážníci městské policie a těhotné ženy nebo rodiče pečující o dítě do věku 8 let nebo osamělí rodiče do věku dítěte 15 let.⁵¹

9 Kritická analýza vybraných krizových situací

Na úvod bych ráda vymezila pojem kritická analýza. Kritická analýza je metodou, která zahrnuje seznámení se a přemýšlení o daném tématu, a která si klade za cíl získat porozumění a stanovisko k dané problematice. Tato metoda dále zahrnuje zobrazování různých úvah a závěrů a také může být součástí i identifikace toho,

⁵⁰ § 1-2 zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování. Online. AION CS. Zákony pro lidi. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585> [cit. 2024-02-16].

⁵¹ § 25 zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování. Online. AION CS. Zákony pro lidi. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>. [cit. 2024-02-16].

jak by se něco dalo interpretovat nebo udělat jinak, tedy, subjektivní názor autora kritické analýzy.⁵²

Na řádcích níže bude podrobněji rozebrána zřejmě nejvýraznější krizová situace za poslední roky, a to pandemie onemocnění COVID-19. Dále bude analyzována problematika povodní.

9.1 COVID-19

Nejprve začneme tím, co to je Covid 19. Onemocnění způsobené koronavirem (COVID-19) je infekční onemocnění způsobené virem SARS-CoV-2.

Většina lidí, kteří se nakazí tímto virem, projde mírnými až středně těžkými respiračními onemocněními a jejich rekonvalescence se obejde bez potřeby speciální lékařské léčby. Nicméně, existují také případy, kdy průběh nemoci nepatří mezi lehký a je zapotřebí lékařské péče. Mezi ty, kteří mohou projít těžkým průběhem a mají vyšší pravděpodobnost vzniku závažného onemocnění, se řadí starší lidé a lidé se základními zdravotními problémy jako je kardiovaskulární onemocnění, diabetes, chronická respirační onemocnění nebo rakovina. Věková hranice, kdy se toto onemocnění stává smrtelným není nijak stanovena.

Virus se může šířit z úst nebo nosu nakažené osoby v malých kapalinových částicích při kašláním, kýcháním, mluvením, zpíváním nebo dýcháním. Tyto částice se objevují v podobě od větších respiračních kapek po menší aerosoly.⁵³

9.1.1 Začátek pandemie a její rozšíření

Šíření tohoto virového onemocnění bylo poprvé zaznamenáno na území Číny, 8. prosince roku 2019 ve městě Wu-chan. Tento den zde bylo potvrzeno prvních 41 případů onemocnění. Tento prosincový den se stal zároveň dnem, kdy ho Světová zdravotnická organizace, dále označována jako WHO, vyhlásila za oficiální počátek pandemie. Podle současných studií existuje možnost, že první případy

⁵² *Critical analysis*. Online. GLASGOW CALEDONIAN UNIVERSITY. Glasgow Caledonian University. C2024. Dostupné z: <https://www.gcu.ac.uk/aboutgcu/academicschools/gsbs/study/ldc/academicwriting/criticalanalysis>. [cit. 2024-02-20].

Critical Analysis. Online. UNIVERSITY COLLEGE LONDON. University College London. C2024. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/ioe-writing-centre/develop-academic-voice/analysis>. [cit. 2024-02-20].

⁵³ *Coronavirus disease (COVID-19)*. Online. WHO. World Health Organization. C2024. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1. [cit. 2024-02-20].

onemocnění Covidem mohly nastat již v listopadu nebo z kraje prosince, kdy studie dále uvádí, že tato onemocnění nebyla přímo spojena s tržnicí ve Wu-CHANU, která je často považována za zdroj nákazy. WHO na konci roku 2019 potvrdila, že se jedná o nový vir neznámého původu, kdy následně v druhém lednovém týdnu bylo potvrzeno první úmrtí, které si toto onemocnění vyžádalo, a to konkrétně 11. ledna 2020.

O pár dní později se nákaza rozšířila i do dalších zemí, konkrétně na Tchaj-wan a do Japonska. Mezitím se v Číně onemocnění rozšířilo natolik, že hlavní ohnisko nákazy, město Wu-CHAN, bylo uzavřeno. Tato opatření se aplikovala později i na další místa v Číně.

Na evropském kontinentu se nákaza poprvé potvrdila 24. ledna 2020 ve Francii. První případy nakažených v Evropě byli převážně čínští obyvatelé, kteří do Evropy vycestovali. V tomto období přistoupily některé evropské země k opatření spočívající v zastavení přijímání letů z Číny. Covid 19 se do evropských zemí rozšířil primárně z Itálie, konkrétněji z její severní části.

Česká republika měla potvrzené první tři nakažené osoby 1. března 2020, kdy se jednalo o osoby, které navštívily již zmiňovanou Itálii. První život, který si Covid 19 vyžádal v ČR byl zaznamenán 22. března 2020.⁵⁴

9.1.2 Přijatá opatření

První přijatá opatření proti pandemii Covidu 19 nastala 11. března, kdy byla zakázána prezenční výuka ve školách a také bylo zakázáno pořádání hromadných akcí čítajících více než sto osob. V následujících dnech byla postupně přijatá další ochranná opatření. Z důvodu pandemie byl vyhlášen na území ČR nouzový stav, a to 12. března 2020 ve 14 hodin⁵⁵. V ten den došlo i ke snížení povoleného počtu osob na hromadných akcích, kdy byl tento limit stanoven na dvacet osob.

Den po vyhlášení nouzového stavu byla stanovena pro osoby, které se vracely ze zahraničí byla povinná karanténa v délce trvání 14 dnů. Došlo také ke zrušení

⁵⁴ SLABÁ, Jitka. VLÁDNÍ BOJ PROTI PANDEMII: PŘEHLED OPATŘENÍ VYDANÝCH V SOUVISLOSTI S PANDEMIÍ ONEMOCNĚNÍ COVID-19 V ČESKU V LETECH 2020 A 2021. Online. *Demografie*. 2022, roč. 64, č. 2, s. 176. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vladni-boj-proti-pandemii-prehled-opatreni-vydanych-v-souvislosti-s-pandemii-onemocneni-covid-19-v-cesku-v-letech-2020-a-2021>. [cit. 2024-02-21].

⁵⁵ *Usnesení č. 69/2020 Sb.* Online. AION CS. *Zákony pro lidi*. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-69>. [cit. 2024-02-22].

dálkové dopravy a k uzavření státních hranic. V průběhu následujících dní bylo nařízeno uzavření obchodů a služeb.⁵⁶

Pokud se blíže podíváme na opatření omezení volného pohybu osob, bylo toto možné pouze za přesně definovaných situací, mezi které patřily například cesty do zaměstnání, nezbytné cestování za rodinou a vycházení za účelem nákupu potravin a dalších základních potřeb, rovněž tak téže věci pro zvířata, návštěv lékařů či úřadů.

Lékařům, dentistům a dalším zaměstnancům z oblasti zdravotnictví bylo v průběhu nouzového stavu zakázáno čerpání dovolené a studentům všeobecného lékařství, kteří se nacházeli ve svých posledních dvou letech studia, byla uložena pracovní povinnost, která byla rovněž uložena i studentům nacházejícím se v posledním ročníku studia zaměřeného na profese sester nebo zdravotnického záchranáře.

Na základě rozhodnutí vlády byla Správa státních hmotných rezerv povinna poskytnout hmotné rezervy sloužící pro potřeby základních složek IZS a také pro potřeby Armády České republiky.

Vláda současně ukládala občanům omezit svůj pobyt na veřejných prostranstvích na nezbytně nutnou dobu a minimalizovat kontakty s ostatními lidmi na nezbytně nutné minimum. Zaměstnavatelé byli vyzváni, aby co nejvíce umožnili svým zaměstnancům pracovat z domova, aby co nejlépe reagovali na případné žádosti o dovolenou nebo placené volno a aby omezili provoz prací, které nejsou klíčové pro fungování jejich podniku.⁵⁷

Další takové omezení nastalo na podzim roku 2020, kdy mělo podobnou podobu jako omezení výše uvedené, avšak přibyl zákaz vycházení z bydliště ve večerních hodinách a v noci, kdy výjimku představovalo pouze venčení psa v okruhu půl kilometru od bydliště. Další omezení spočívalo v ještě větším snížení možného

⁵⁶ SLABÁ, Jitka. VLÁDNÍ BOJ PROTI PANDEMII: PŘEHLED OPATŘENÍ VYDANÝCH V SOUVISLOSTI S PANDEMÍÍ ONEMOCNĚNÍ COVID-19 V ČESKU V LETECH 2020 A 2021. Online. *Demografie*. 2022, roč. 64, č. 2, s. 177. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vladni-boj-proti-pandemii-prehled-opatreni-vydanych-v-souvislosti-s-pandemii-onemocneni-covid-19-v-cesku-v-letech-2020-a-2021>. [cit. 2024-02-21].

⁵⁷ *Vláda kvůli šíření epidemie koronaviru omezila volný pohyb osob na nezbytné minimum*. Online. Vláda České republiky. 2020. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-kvuli-sireni-epidemie-koronaviru-omezila-volny-pohyb-osob-na-nezbytnne-minimum--180350/>. [cit. 2024-02-22].

počtu shlukování osob, kdy ten počet čítal pouze dvě osoby (pokud nebyli členy stejné domácnosti).⁵⁸

Uzavření obchodů a služeb se vyhnuly obchody s potravinami, autoservisy, obchody s palivem, výpočetní technikou, drogerií, petcentra, trafiky nebo čistírny. Ostatní obchody a samozřejmě i služby, například kadeřnictví nebo kosmetické salony apod. musely zůstat zavřeny, totéž platilo i pro restaurace. V průběhu pandemie se samozřejmě omezení měnila a postupně uvolňovala více obchodů a služeb, které se mohly navrátit zpět do svého režimu.⁵⁹

Česká republika si v průběhu let 2020 a 2021 zažila v celkovém součtu pět nouzových stavů vyhlášených kvůli koronavirové krizi. Proto se výše rozebíraná opatření soustřeďují primárně na toto vymezené období. Jejich přehled a také přesná doba trvání a celkový počet dnů, pro které nouzový stav platil je vyobrazen v následující tabulce číslo 2.

Nouzový stav	Začátek	Ukončení	Počet dní
1	12.03.2020	17.05.2020	67
2	05.10.2020	14.02.2021	133
3	15.02.2021	28.02.2021	14
4	27.02.2021	11.04.2021	44
5	26.11.2021	25.12.2021	30

Tabulka č. 2 – přehled vyhlášených krizových stavů v průběhu pandemie

(zdroj: SLABÁ, Jitka. VLÁDNÍ BOJ PROTI PANDEMII: PŘEHLED OPATŘENÍ VYDANÝCH V SOUVISLOSTI S PANDEMÍ ONEMOCNĚNÍ COVID-19 V ČESKU V LETECH 2020 A 2021. Online. *Demografie*. 2022, roč. 64, č. 2, s. 178.)

⁵⁸ SLABÁ, Jitka. VLÁDNÍ BOJ PROTI PANDEMII: PŘEHLED OPATŘENÍ VYDANÝCH V SOUVISLOSTI S PANDEMÍ ONEMOCNĚNÍ COVID-19 V ČESKU V LETECH 2020 A 2021. Online. *Demografie*. 2022, roč. 64, č. 2, s. 179. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vladni-boj-proti-pandemii-prehled-opatreni-vydanych-v-souvislosti-s-pandemii-onemocneni-covid-19-v-cesku-v-letech-2020-a-2021>. [cit. 2024-02-21].

⁵⁹ *Přehledně: Omezení pohybu, uzavření obchodů. Co vše vláda zakázala kvůli koronaviru*. Online. Aktuálně.cz. C1999 – 2024. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehled-opatreni-ktera-plati-v-cesku-kvuli-koronaviru/r~15e82702652d11ea842f0cc47ab5f122/>. [cit. 2024-02-22].

9.1.3 Hodnocení a dopad krizové situace

Hodnocení a dopad této krizové situace, pandemie Covidu 19 v České republice, budu provádět na základě svého pohledu na tuto situaci a na základě svého subjektivního názoru, analyzováním vyhlášených opatření.

Pandemie Covid 19 měla závažné dopady nejen pro ČR, ale pro celý svět. Měla výrazné dopady na několik různých oblastí. Jako první můžou na mysl vyvstat dopady týkající se oblasti zdravotní. Jak všichni dobře víme, onemocnění si v některých případech vyžádalo lidský život, kdy celkový počet k roku 2021 čítal necelých šest milionů lidských životů.⁶⁰ Někteří obyvatelé po prodělání nemoci dále trpí zdravotními následky. Lékaři a celkově zdravotnická zařízení byla přetížena a systém trpěl nedostatkem zdravotnického personálu, což, jak už bylo uvedeno na řádcích výše, vyžadovalo do služby zapojení i studentů zdravotnických oborů. Kromě negativních vlivů některá zavedená opatření měla na tuto oblast i vliv pozitivní, jako například nařízení omezení styku a shromažďování ve větším počtu lidí nebo nošení ochrany dýchacích cest, což napomohlo ke snížení šíření viru.

Dotčená byla rovněž oblast cestování a turismu, kdy nejen v ČR, ale také v jiných zemích na nějakou dobu platil celostátní lockdown, což mělo za následek omezení příjmů s tím spojených. S touto oblastí můžeme spojit také oblast obchodu či gastronomie, kdy pro některé podniky byla tato pandemie likvidační. Pandemie Covid 19 zapříčinila také pro mnohé obyvatele ztrátu pracovního místa. Všechny tyto skutečnosti tedy měly zásadní vliv na ekonomiku státu.

Další oblast ovlivněná koronavirem je určitě oblast sociální, kdy opatření v podobě izolace a dalších omezení měla vliv na psychické zdraví obyvatelstva, což mohlo následně vyústit k nepříjemným pocitům osamění nebo k úzkostem a depresím. Příkladem toho by mohli být obyvatelé domovů pro seniory, kteří byli omezeni na fyzickém kontaktu se svými rodinami, jelikož jedno z prvních vládních opatření nařizovalo uzavření těchto domovů. Dalším příkladem může být i finanční nedostatek v důsledku ztráty zaměstnání.

⁶⁰ *Celosvětový počet zemřelých po nákaze covidem překonal pět milionů. Nejvíce obětí mají Spojené státy.* Online. Český rozhlas. C1997-2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pocet-obeti-zemrelych-covid-19-svet-pet-milionu-univerzita-johnse-hopkinse_2111011024_vis. [cit. 2024-02-22].

9.2 Povodně v roce 2002

Za vůbec nejničivější povodně v novodobé historii České republiky se považují právě povodně v roce 2002. Povodně v roce 2002 zasáhly více než jednu třetinu území ČR. Nejvíce zasažena byla Vltava a její povodí, dále dolní tok Labe a také toky spadající do povodí Ohře a Dyje. Povodně byly tak enormní, že na území sedmi krajů byl vyhlášen nouzový stav. Mezi zmíněné kraje patřil Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj a také hlavní město Praha. Celkové škody, které byly zapříčiněny srpnovými povodněmi, byly vyčísleny na přibližně 73 miliard Kč. Obětí na lidských životech bylo v souvislosti s těmito povodněmi celkem sedmnáct. Na 225 tisíc osob se v důsledku evakuace z nebezpečného území ocitlo bez domova.

Tyto povodně začaly 7. srpna 2002, kdy na vině byl silný déšť, který rozvodnil řeky na jihu Čech. První srážková vlna, která byla mimo jiné minimalizována díky nádržím na Vltavské kaskádě, během dvou až tří dnů ustala a situace se zdála být pod kontrolou. Po pár dnech, 11. srpna 2002, přišla druhá vlna, kdy zasáhly jih Čech opět velmi silné deště. Tuto vlnu už nebylo technicky možné, s pomocí vodních nádrží, zvládnout.

Po Vltavě dorazily povodně do Prahy. Zde povodeň způsobila největší škody, hlavní město se stalo nejpostiženější oblastí. Přitom bylo vodohospodářů odhadováno, že do hlavního města přijde pouze padesátiletá voda. Vrchol povodně dosahoval výšky hladiny 785 centimetrů s průtokem přibližně 5300 m³ za sekundu. Šlo tedy o výšku hladiny, která byla dvanáctinásobná oproti normálu. Pro zajímavost, průtok při stoleté vodě je stanovený na 3700 m³ za sekundu. Predikce vodohospodářů o padesátileté vodě tedy nebyla přesná a povodně, které nastaly předčily očekávání. V Praze bylo zaplaveno několik pražských čtvrtí, kdy voda působila škody i v pražském metru, když se některé stanice ocitly pod vodou. Výraznou škodu povodně způsobily i v pražské ZOO, kde muselo být několik zvířat utraceno a přes tisíc zvířat muselo být evakuováno.

Z Prahy se povodňová vlna přesunula do Polabí, kde bylo zaplaveno několik měst, například část Ústí nad Labem nebo Terezín. Vůbec největšího poškození se dočkaly obce Metly a Zálezlice, které byly vodou téměř srovnány se zemí.⁶¹

9.2.1 Hodnocení a dopad krizové situace

Tyto srpnové povodně v roce 2002 se zapsaly do historie České republiky jako jedny z nejzávažnějších, nejničivějších a největších.

Začneme dopady, které měla povodeň na obyvatelstvo. Pokud pomíneme ztráty na životech, které jsem již zmiňovala výše, měla velký vliv na obyvatelstvo evakuace, která pro mnohé znamenala ztrátu svého domova, pro některé představovala ztrátu trvalou. S tím je spojena ztráta majetku, včetně osobních věcí, které nebyly z domova evakuovány. Tyto okolnosti mohly poté pro obyvatelstvo znamenat velké finanční ztráty, také měly dopady na jejich psychiku, kdy obyvatelé mohli prožívat stres, úzkosti nebo jiná traumata. Podle mého názoru ale samotná povodeň netrvala tak dlouho jako například pandemie Covid 19 a tak tyto psychické dopady nemuseli na obyvatele působit v takové míře, ovšem dopady ekonomické byly o poznání těžší. Vyhlášení krizového stavu a s ním spojená evakuace pobídla kriminální chování, kdy byli desítky lidí odsouzeny za majetkovou trestnou činnost, nejčastěji v podobě rabování.

Další skupinou jsou dopady v materiální a ekologické oblasti. Povodně poničily domy, dopravní infrastrukturu, zemědělské oblasti ale také průmyslové budovy, kdy například z chemičky Spolana Neratovice, která byla zatopena, uniklo více než osmdesát tun chloru. Ve městě byl následně kvůli úniku vyhlášen třetí stupeň

⁶¹ *20 let od devastujících povodní. Metro či domy v Karlíně se opravují dodnes* Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/povodne-2002-souhrn-skody-pamatky-zoo-centrum-katastrofa.A220811_092406_domaci_lisv. Online. MAFRA. IDNES.cz. C1998–2024. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/povodne-2002-souhrn-skody-pamatky-zoo-centrum-katastrofa.A220811_092406_domaci_lisv. [cit. 2024-02-25].

Z archivu Deníku: 9. srpna 2002 dorazily do Prahy záplavy z jihu. Online. VLTAVA LABE MEDIA. Pražský deník.cz. 2022. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/archiv-zaplavy-2002-praha.html. [cit. 2024-02-25].

Dvacet let od velkých povodní: Škody za 73 miliard, 17 mrtvých, hluboký zářez do státního rozpočtu. Online. CZECH NEWS CENTER. E15. C2001-2024. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/dvacet-let-od-velkych-povodni-skody-za-73-miliard-17-mrtvych-hluboky-zarez-do-statniho-rozpocetu-1392046>. [cit. 2024-02-25].

Tisíciletá voda. Před 20 lety začaly nejničivější povodně v Česku. Online. BORGIS. Novinky.cz. C2003-2024. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-tisicileta-voda-pred-20-lety-zacaly-nejnicivejsi-povodne-v-cesku-40405085>. [cit. 2024-02-25].

chemického poplachu. Následky tohoto úniku chloru do ovzduší, a hlavně do vody vyústilo například ve zničení úrody zemědělců z okolí.⁶² Kromě této nehody s chemickou látkou se v důsledku povodní a kontaminace vody a znečištění prostředí šířily nemoci a infekce.

Poničeny byly i některé památky, kromě Prahy povodeň zasáhla města České Budějovice, Písek, kde byl poničen Kamenný most a Český Krumlov.

Hospodářství bylo povodněmi dotčeno ve velké míře. Jak už bylo zmíněno, velký vliv měli na zemědělskou oblast, průmyslovou oblast a obchodní oblast. Velký počet podniků byl zničen nebo poničen, což je na nějakou dobu vyřadilo z provozu a mohlo zapříčinit ztrátu zaměstnání a ekonomickou nestabilitu v dané oblasti.⁶³

9.3 Africký mor prasat v roce 2017

Ke konci června v roce 2017 byl v ČR potvrzený, vůbec poprvé v historii, výskyt afrického moru prasat na území Zlínského kraje. Toto onemocnění je vysoce nakažlivé a nebezpečné pro všechna plemena i všechny věkové kategorie prasat divokých a prasat domácích. Pro africký mor prasat je příznačná vysoká úmrtnost, která dosahuje téměř sta procent a neexistuje na něj žádná léčba ani vakcína. Mezi projevy AMP patří vysoká horečka dosahující i 42 °C trvající až několik dnů. Nakažené zvíře působí malátně, má dýchací problémy, nechce přijímat potravu. Nemoc provází také krvavé průjmy a zvracení. Pro člověka tato nemoc není nebezpečná, není na člověka přenosná. Možnosti přenosu a šíření nemoci mohou být, samozřejmě přímý kontakt s nakaženým zvířetem, ale také skrze produkty ze zvířete získaných a dále kontaminovanými předměty či krmivem. Díky rozsáhlému sledovacímu systému je umožněna včasná detekci AMP. Od roku 2014 jsou všechna nalezená uhynulá divoká prasata v ČR testována na tento virus.⁶⁴

⁶² *Ze Spolany po povodni století unikl chlorový mrak. Do řeky se dostala tuna jedovaté látky* Zdroj: https://www.lidovky.cz/serialy/povodne-2002-spolana.A220803_094857_In_domov_lres. Online. MAFRA. LIDOVKY.cz. C2024. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/serialy/povodne-2002-spolana.A220803_094857_In_domov_lres. [cit. 2024-02-25].

⁶³ *Tisíciletá voda. Před 20 lety začaly nejničivější povodně v Česku.* Online. BORGIS. Novinky.cz. C2003-2024. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-tisicileta-voda-pred-20-lety-zacaly-nejnicivejsi-povodne-v-cesku-40405085>. [cit. 2024-02-25].

⁶⁴ *Africký mor prasat v České republice v letech 2017-2019.* Online. Státní veterinární správa. C2024. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/amp-v-cr-v-minulych-letech/>. [cit. 2024-02-25].

9.3.1 Přijatá opatření

Když se nákaza prokázala, prvním opatřením bylo vymezení zamořené oblasti. V této oblasti byl zakázán lov prasat divokých a jejich krmení. Povinností bylo nahlášení každého nalezení uhynulého divokého prasete.

Chovatelé prasat domácích měli za povinnost sepsat kompletní přehled všech prasat chovaných v jejich hospodářství, aby se zamezilo přivedení nákazy do chovu, ohlašování chystané porážky Krajské veterinární správě.

Úkolem Celostátního centra pro tlumení nákazy bylo vytvořit program, který se soustředil na eliminaci nákazy AMP a zároveň ustanovil náležitosti odchytu a následného nakládání s takovými kusy prasat.

Z důvodu rostoucího počtu případů, kdy byla nalezena uhynulá prasata divoká, se v okrese Zlína musela stanovit nová veterinární opatření, která upravovala chov domácích prasat. Opatření si kladlo za cíl hlavně spolehlivě a bezpečně zajistit oddělení prasat domácích a divokých. U soukromých chovů se zakázalo používat ke krmení zelenou píci a slámu k podestýlání. Při manipulaci a ošetřování zvířat museli chovatelé používat pouze vyhrazené oblečení. Pokud tyto podmínky chovatel nebyl schopen splnit a daná opatření zabezpečit, byl povinen do konce července 2017 svoje prasata utratit.

Hejtman Zlínského kraje, Jiří Čunek, vyhlásil 31. července 2017 pro vymezené oblasti stav nebezpečí. V jeho rozhodnutí byla nařízena dvě krizová opatření, a to výstavba elektrického ohradníku v kombinaci s pachovým ohradníkem lemující ohrožené území, které stanovila KVS společně s KÚ Zlínského kraje. Toto opatření bylo nařízeno za účelem minimalizování a vymýcení šíření AMP. Druhé krizové opatření vyplývající z nařízení stavu nebezpečí zakazovalo vstup, pobyt a pohyb osob ve venkovských oblastech mimo obce i s domácími zvířaty, která by mohla šířit nákazu AMP dál do uzavřených chovů prasat domácích.

⁶⁴ *Časopis 112 ROČNÍK XIX ČÍSLO 4/2020*. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-xix-cislo-4-2020.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D>. [cit. 2024-02-25].

Do České republiky se po téměř pěti letech vrátil africký mor prasat. Online. Státní veterinární správa. C2024. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/do-ceske-republiky-se-po-temer-peti-letech-vratil-africky-mor-prasat/>. [cit. 2024-02-25].

Celkem stály náklady na řešení této krizové situace přes 2,5 milionu Kč. Do těchto nákladů spadala například výstavba elektrického ohradníku, materiál na elektrický ohradník, náklady na vytvoření pachového ohradníku, monitoring dronem, náklady spojené s provozem odchyťových klecí nebo fotopasti atd. KVS dále zakazovala sklizeň polních plodin, ve kterých by se divoká prasata mohla pohybovat. K odchyťu byly pořízeny odchyťové klece, fotopasti, spolupracovala také Policie ČR, která pohyb divokých prasat monitorovala s pomocí vrtulníku s termovizí. Funkčnost elektrických ohradníků musela být i po skončení krizového stavu, stavu nebezpečí, udržována na dalších minimálně šest měsíců od posledního nálezu prasete s virem AMP.

Ve skupině prasat divokých byl celkový počet nakažených jedinců 230 kusů, kdy poslední zaznamenaný nakažený kus byl nalezen 15. dubna 2018.

12. března 2019 rozhodla Evropská komise o dokončení vymýcení AMP s úspěchem a následně 19. dubna 2019 byla Česká republika Světovou organizací pro zdraví zvířat prohlášena jako země bez výskytu AMP.

Riziko opakovaného objevení se viru AMP v České republice je možné, a to kvůli výskytu nákazy v sousedních zemích, především v Německu a Polsku. Případy nakažených prasat byly zaznamenány jen šedesát kilometrů od hranic s ČR.

Na konci roku 2022 přišla Státní veterinární správa s oznámením, že v Libereckém kraji bylo nalezeno uhynulé mládě divokého prasete nakaženého virem AMP.⁶⁵

⁶⁵ *Časopis 112 ROČNÍK XIX ČÍSLO 4/2020*. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-xix-cislo-4-2020.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D>. [cit. 2024-02-25].

ČESKO. Rozhodnutí hejtmána Zlínského kraje ze dne 31. července 2017 č. 1 o vyhlášení stavu nebezpečí. In: . 2017.

Africký mor prasat v České republice v letech 2017-2019. Online. Státní veterinární správa. C2024. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/amp-v-cr-v-minulych-letech/>. [cit. 2024-02-25].

Závěr

V této diplomové práci bylo analyzováno téma Lidská práva a jejich restrikce při krizových situacích. Cílem této diplomové práce bylo uceleným způsobem zmapovat právní úpravu z oblasti základních lidských práv a svobod v České republice, a vymezit jednotlivé formy jejich omezování při krizových situacích, tedy při vyhlášení krizových stavů, a to včetně jejich dopadů na obyvatelstvo a další oblasti. Oblast lidských práv ve své práci považuji za detailně rozebranou a vysvětlenou. Tento cíl tedy považuji za splněný. To samé platí pro zákonná omezení, které je možné udělit různými orgány krizového řízení.

Tato práce v devíti kapitolách shrnuje problematiku oblasti lidských práv a jejich omezování. Prvá část práce vymezuje samotný pojem lidská práva a základní práva včetně jejich funkce. Jinak se první dvě kapitoly věnují čistě definování a objasnění základních pojmů dotýkajících se oblasti krizového řízení, jako jsou pojmy krizová situace a její formy, krizové řízení, kritická infrastruktura nebo pracovní povinnost, výpomoc či poskytnutí věcného prostředku.

V rámci druhé kapitoly práce jsou definovány jednotlivé krizové stavy, které je v České republice možné vyhlásit. Těmi jsou stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Obsahuje informaci o orgánu, který je pravomocný k vyhlášení krizového stavu, důvody vyhlášení nebo dobu a území pro které krizový stav platí.

V třetí kapitole je popsán původ a vývoj lidských práv. Lidská práva v nějaké podobě existovaly již v dávných dobách, otázkou zde pak může být podoba jejich vymáhání, což byla dle mého spíše otázka morálních hodnot tehdejších obyvatel. Další část práce, konkrétně kapitola čtvrtá, rozebírá základní práva a svobody na základě Listiny základních práv a svobod. V podkapitolách je popisován obsah jednotlivých hlav.

Následuje dělení základních práv a svobod, které jsem prováděla na základě několika kritérií. Prvním bylo dělení podle generací, které mapuje v podstatě jejich historický vývoj. Druhé dělení bylo podle statusu, které na jednotlivcová práva nahlíží v několika polohách. Podle pramenů a změnitelnosti se rozlišují práva, které změnit nelze v žádném případě nebo například ty, které se mohou měnit pouze na základě jiného zákona a taky uvádějí prameny, na základě kterých jsou

lidská práva a svobody garantovány. Poslední kritérium klasifikovalo lidská práva podle možností jejich omezení.

V šesté kapitole jsou rozebírány restriktce lidských práv, kdy jsou práva rozdělena na absolutní a relativní a tyto pojmy jsou následně vysvětleny. Absolutní práva jsou práva nezměnitelná, kdežto u relativních práv je přípustné za určitých podmínek a okolností jejich změna nebo omezení. Poslední podkapitola v této kapitole se věnuje omezením, které připouští Listina základních práv a svobod.

Sedmá kapitola rozebírá omezení, která mohou být připuštěna při krizových stavech. V této diplomové práci jsou tato omezení řešena z pohledu orgánů krizového řízení, které ona nařízení o omezení vydávají. Mezi takové orgány jsem do práce zařadila vládu, ministerstva, Českou národní banku, dále orgány krajů, obcí s rozšířenou působností a orgány prostých obcí.

V předposlední, osmé kapitole, je naopak rozebíráno postavení jednotlivce při krizových stavech, jaké jsou jeho práva a jaké povinnosti musí strpět, kdy oblastí, ve které je tato problematika řešena je oblast krizová, opřená o krizový zákon a oblast vojenská, opřená o zákon o zajišťování bezpečnosti České republiky a branný zákon.

Poslední, devátá kapitola se zaměřuje na vybrané krizové situace, které se na území České republiky odehrály a jejich následná analýza. Pro účely této práce jsem zvolila analýzu třech krizových situací. První a zřejmě stále nejvíce rezonující pandemií onemocnění COVID-19, kvůli které byl v České republice vyhlášen nouzový stav a kvůli které platily velké restriktce. Druhý případ, který jsem zvolila jsou srpnové povodně v roce 2002, které se považují za jedny z největších a nejničivějších v české novodobé historii. A jako poslední jsem zvolila krizovou situaci z oblasti zvířectva, a to africký mor prasat, který v roce 2017 zapříčinil vyhlášení stavu nebezpečí ve Zlínském kraji.

Ústavněprávní aspekty omezování lidských práv jsou a budou potřebným tématem, které bude potřeba dále blíže analyzovat a zjevně inovovat, protože kupříkladu v pandemii COVID-19 jsme mohli vidět, že často nejsou bezpečnostní opatření v souladu s právní úpravou. Z toho důvodu bude potřeba přijmout relevantní legislativní opatření, která by zaručovala, aby k těmto nedostatkům v budoucnu nedocházelo. Taktéž je třeba zmínit, že každá krizová situace je pod kontrolou osob, které za řešení takové události odpovídají, v tomto smyslu je nutné

připomenout možný subjektivní pohled, které do tohoto procesu samozřejmě vstupuje. Z pohledu objektivního přístupu je třeba připomenout politické souvislosti, které rovněž do těchto procesů vstupují. Na úplný závěr je nutné uvést, že Česká republika má svoji krizovou legislativu na dobré úrovni, avšak časem bude nutné přistoupit k dílčím revizím například v oblasti branné legislativy či v oblasti vývoje kybernetické bezpečnosti.

Seznam použitých zkratk

AMP	Africký mor prasat
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
KI	Kritická infrastruktura
KŘ	Krizové řízení
KS	Krizová situace
KÚ	Krajský úřad
KVS	Krajská veterinární správa
Listina	Listina základních práv a svobod
LZPS	Listina základních práv a svobod
MU	Mimořádná událost
NATO	Severoatlantická aliance
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OPIS	Operační a informační středisko
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
OÚ	Obecní úřad
PFO	Podnikající fyzická osoba
PO	Právnícká osoba
ÚSC	Územní samosprávný celek
WHO	Světová zdravotnická organizace

Seznam použité literatury

1) Monografie a jiné publikace

- [1] CRAWSHAW, Ralph. *Lidská práva a jejich ochrana v rámci mezinárodního práva*. Příručka pro policisty. Tiskárny MV, p.o., 2000.
- [2] GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, ISBN 978-80-7380-865-5.
- [3] JAKUBCOVÁ, Lenka a ŠUGÁR, Ján. *Bezpečnost a krizové řízení*. Policejní akademie České republiky v Praze, 2013, ISBN 978-80-7251-400-7.
- [4] JIRÁSEK, Jiří a kolektiv. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-57-1.
- [5] Lidská práva: Studijní text k přípravě na složení zvláštní části úřednické zkoušky. Online. In.: Ministerstvo spravedlnosti: Úřad vlády ČR, 2021
- [6] MADEJ, Martin. *Meze základních práv v České republice*. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-294-3.
- [7] Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. 2016.
- [8] ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva - globalizace - bezpečnost*. 2. Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-103-8.
- [9] ZOUBEK, Vladimír. *Postmoderní právověda a státověda*. 2. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023, ISBN 978-80-7380-932-4.

2) Časopisecké články

- [1] *Časopis 112 ROČNÍK XIX ČÍSLO 4/2020*. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2024.
- [2] SLABÁ, Jitka. VLÁDNÍ BOJ PROTI PANDEMII: PŘEHLED OPATŘENÍ VYDANÝCH V SOUVISLOSTI S PANDEMIÍ ONEMOCNĚNÍ COVID-19 V ČESKU V LETECH 2020 A 2021. Online. *Demografie*. 2022, roč. 64, č. 2
- [3] ŠIMÁK, Martin. LIDSKÁ PRÁVA – OD HISTORIE DO SOUČASNOSTI. Online. *Kontakt*. 2005, roč. 7, ISSN 1212-4117.

3) Právní úprava

- [1] ČESKO. Rozhodnutí hejtmána Zlínského kraje ze dne 31. července 2017 č. 1 o vyhlášení stavu nebezpečí. In: . 2017.
- [2] *Usnesení č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. AION CS. Online. *Zákony pro lidi*. c2010-2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>
- [3] *Usnesení č. 69/2020 Sb.*, Usnesení vlády České republiky č. 194 o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru. Online. AION CS. *Zákony pro lidi*. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-69>.
- [4] *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.*, Ústava České republiky. AION CS. Online. *Zákony pro lidi*. C2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>.
- [5] *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.*, o bezpečnosti České republiky. AION CS. Online. *Zákony pro lidi*. C 2010-2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>.
- [6] VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV. Online. In: . Ministerstvo zahraničních věcí: United Nations, 2015.
- [7] *Zákon č. 222/1999 Sb.*, o zajišťování obrany České republiky. AION CS. Online. AION CS. *Zákony pro lidi*. C2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>.
- [8] *Zákon č. 239/2000 Sb.*, o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. AION CS. Online. *Zákony pro lidi*. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>.
- [9] *Zákon č. 240/2000 Sb.*, o krizovém řízení a o změně některých zákonů. AION CS. Online. *Zákony pro lidi*. C 2010–2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>.

4) Elektronické zdroje

- [1] *20 let od devastujících povodní. Metro či domy v Karlíně se opravují dodnes*
Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/povodne-2002-souhrn-skody-pamatky-zoo-centrum-katastrofa.A220811_092406_domaci_lisv. Online. MAFRA. IDNES.cz. C1998–2024. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/povodne-2002-souhrn-skody-pamatky-zoo-centrum-katastrofa.A220811_092406_domaci_lisv. [cit. 2024-02-25].
- [2] *Africký mor prasat v České republice v letech 2017-2019*. Online. Státní veterinární správa. C2024. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/amp-v-cr-v-minulych-letech/>. [cit. 2024-02-25].
- [3] *Celosvětový počet zemřelých po nákaze covidem překonal pět milionů. Nejvíce obětí mají Spojené státy*. Online. Český rozhlas. C1997-2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/pocet-obeti-zemrelych-covid-19-svet-pet-millionu-univerzita-johnse-hopkinse_2111011024_vis. [cit. 2024-02-22].
- [4] *Coronavirus disease (COVID-19)*. Online. WHO. World Health Organization. C2024. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1. [cit. 2024-02-20].
- [5] *Critical analysis*. Online. GLASGOW CALEDONIAN UNIVERSITY. Glasgow Caledonian University. C2024. Dostupné z: <https://www.gcu.ac.uk/aboutgcu/academicschools/gsbs/study/ldc/academicwriting/criticalanalysis>. [cit. 2024-02-20].
- [6] *Critical Analysis*. Online. UNIVERSITY COLLEGE LONDON. University College London. C2024. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/ioe-writing-centre/develop-academic-voice/analysis>. [cit. 2024-02-20].
- [7] *Do České republiky se po téměř pěti letech vrátil africký mor prasat*. Online. Státní veterinární správa. C2024. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/do-ceske-republiky-se-po-temer-peti-letech-vratil-africky-mor-prasat/>. [cit. 2024-02-25].
- [8] *Dvacet let od velkých povodní: Škody za 73 miliard, 17 mrtvých, hluboký zářez do státního rozpočtu*. Online. CZECH NEWS CENTER. E15. C2001-2024. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/dvacet-let-od-velkych-povodni-skody-za-73-miliard-17-mrtvych-hluboky-zarez-do-statniho-rozpocet-1392046>. [cit. 2024-02-25].

- [9] GARBOVÁ, Andrea. Vývoj lidských práv. Online. Iurium wiki. 2020. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/V%C3%BDvoj_lidsk%C3%BDch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-01-25].
- [10] *Krizové stavy*. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2023. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-krizove-stavy-krizove-stavy.aspx>. [cit. 2023-11-28].
- [11] KUKLOVÁ, Tereza. *Česká Listina základních práv a svobod oslavila 30 let*. Online. Centrum pro lidská práva a demokracii. 2021. Dostupné z: <https://www.centrumlidskaprava.cz/ceska-listina-zakladnich-prav-svobod-oslavila-30-let>. [cit. 2024-01-23].
- [12] *Listina základních práv a svobod*. Online. Aktuálně.cz. C1999-2024. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/listina-zakladnich-prav-a-svobod/r~i:wiki:3769/>. [cit. 2024-01-23].
- [13] *Listina základních práv a svobod*. Online. Iuridictum. 2012. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_a_svobod. [cit. 2024-01-23].
- [14] *Nariadení pracovní povinnosti*. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/narizenipracovni-povinnosti-S9492>. [cit. 2024-02-13].
- [15] *Nariadení pracovní výpomoci*. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/narizenipracovni-vypomoci-S9494>. [cit. 2024-02-13].
- [16] *Omezování základních práv*. Online. Iurium wiki. C2023. Dostupné z: http://wiki.iurium.cz/w/Omezov%C3%A1n%C3%AD_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v. [cit. 2024-02-05].
- [17] *Poskytnutí věcného prostředku*. Online. Gov.cz. C2024. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/sluzby-vs/poskytnuti-vecneho-prostredku-S9453>. [cit. 2024-02-13].
- [18] *Před třiceti lety byla FS ČSFR schválena Listina základních práv a svobod*. Online. Advokátní deník. C2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/01/08/pred-triceti-lety-byla-fs-csfr-schvalena-listina-zakladnich-prav-a-svobod/>. [cit. 2024-01-23].

- [19] *Přehledně: Omezení pohybu, uzavření obchodů. Co vše vláda zakázala kvůli koronaviru.* Online. Aktuálně.cz. C1999 – 2024. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehled-opatreni-ktera-plati-v-cesku-kvuli-koronaviru/r~15e82702652d11ea842f0cc47ab5f122/>. [cit. 2024-02-22].
- [20] *Tisíciletá voda. Před 20 lety začaly nejničivější povodně v Česku.* Online. BORGIS. Novinky.cz. C2003-2024. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-tisicileta-voda-pred-20-lety-zacaly-nejnicivejsi-povodne-v-cesku-40405085>. [cit. 2024-02-25].
- [21] *Varování obyvatelstva v České republice.* Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hasičský záchranný sbor České republiky. C2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>. [cit. 2024-02-15].
- [22] *Vláda kvůli šíření epidemie koronaviru omezila volný pohyb osob na nezbytné minimum.* Online. Vláda České republiky. 2020. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-kvuli-sireni-epidemie-koronaviru-omezila-volny-pohyb-osob-na-nezbytne-minimum--180350/>. [cit. 2024-02-22].
- [23] *Z archivu Deníku: 9. srpna 2002 dorazily do Prahy záplavy z jihu.* Online. VLTAVA LABE MEDIA. Pražský deník.cz. 2022. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/archiv-zaplavy-2002-praha.html. [cit. 2024-02-25].
- [24] *Ze Spolany po povodni století unikl chlorový mrak. Do řeky se dostala tuna jedovaté látky* Zdroj: https://www.lidovky.cz/serialy/povodne-2002-spolana.A220803_094857_In_domov_lres. Online. MAFRA. LIDOVKY.cz. C2024. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/serialy/povodne-2002-spolana.A220803_094857_In_domov_lres. [cit. 2024-02-25].